

ALMA MATER

Rudens 2016

www.lu.lv

**Latvijas Universitātes
nākamie 100 gadi
zinātnē**

**“Aristotelim” –
visu studentu
svētkiem – 50**

**Kā pārdot
zinātni?**

**Putnu vērotāja.
Jaunā doktore
Laura Ardava**

**Starp ziemeļbriežiem
un ledus tuksnesi:
ekspedīcija Grenlandē**

Zinātnes šarmu meklējot

Guntis Rozenbergs,
žurnāla Alma Mater redaktors

Sākoties jaunajam akadēmiskajam mācību gadam, izglītības tematiem pat vairāk par politiku izdodas iespraukties mediju telpā. Cik tā ir patiesa rūpe un cik sezonāla interese, ko nosaka kalendārs? Lai gan nekā būtiskāka par izglītību jau nav. Nu, vēl arī valsts drošība. Bet īstenībā izglītība palīdz arī drošībai. Jo gudrāks cilvēks, jo lielāks diplomāts un vairāk spēj atrisināt sarunu ceļā.

Jācītē mūsu Universitātes rektors Indriķis Muižnieks, kurš tiem pašiem medijiem šoruden teica viedus vārdus, ka “nav nekā nozīmīgāka un labāka par augstāko izglītību, tostarp arī tad, ja tā ir laba humanitārā vai sociālo zinātņu izglītība, jo tā dod ļoti plašas iespējas darba tirgū”. Vispār pēdējos gados neviļus radies iespaids, ka Latvijas sabiedrībā ir bijis mēģinājums konfrontēt eksaktās un pārējās zinātnes, it kā fiziķi vai matemātiķi un citi eksakto zinātņu pārstāvji nebūtu sabiedrības locekļi un viņiem nebūtu aktuāls sociālo zinātņu un humanitārās jomas devums, viņi nespētu pārliecināt sabiedrību, veidot tādu komunikāciju, lai jaunos izgudrojumus aiznestu līdz uzņēmēju un visas sabiedrības apziņai. Protams, lietišķajām zinātnēm ir tā priekšrocība, ka ar to sasniegumiem ātrāk var pieaudzēt kopproduktu, bet ilgtermiņā šīm jomām vienai bez otras neiztikt. Turklāt nākotnē jauno atklājumu un risinājumu vairāk esot sagaidāms tieši starpnozaru pētniecībā.

Gatavojot šo *Alma Mater* numuru, jo īpaši interviju ar Latvijas Universitātes (LU) prorektoru eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā – profesoru Valdi Segliņu, pārliecinājos, ka ir pašsaprotamas lietas un vērtības, kas pieder pie valstiskuma un kas ir jāuztur neatkarīgi no izdevīguma, lietderības un šābrīža atdeves. Mūsu nacionālais pienākums ir uzturēt humanitārās zinātnes, kultūru, mākslu, sociālās zinātnes. LU taču ir nacionāla universitāte. Intervijā prorektors atklāti un vietām pat skaudri runā par izglītību, studijām un zinātņi Latvijā, par to, kā ir un kā jābūt, un skaidro, kurp virzās LU.

Ar šo tematu sasaucas raksts par pirmo LU rektoru Ernestu Felsbergu, kuram šoruden aprit 150. dzimšanas diena un kurš, veidodams LU par modernu universitāti, rūpējies, lai *Alma Mater* stūrakmeņos būtu ielikta pamatīgas vērtības. Divos vārdos – tas ir kopējs labums, bet drusku garāk – “rūpēties par kopējo labumu nozīmē nevis atņemt citiem to, kas pašam paliek pāri, bet gan cieņpilni un atbalstoši raudzīties uz citu cilvēku, vēlot tam labumu viņa pašā dēļ. Jo tad cilvēks tāpat raudzīsies uz citiem cilvēkiem, tā veidosies stipras kopības saites, savstarpēja solidaritāte un vienkārši cilvēciska sabiedrība, pēc kādas esam tik ļoti izslāpuši”. Kur vēl trāpīgāk pateikt!

LU faktiski jau dara daudz jauna, iet jaunus ceļus, lai zinātnes sasniegumi palīdzētu uzņēmējiem kļūt ražīgākiem, uzlabot savus produktus un pakalpojumus. Kopš šīs vasaras LU pirmos rezultātus sāk nest jaunattīstītais zinātnes komercializācijas virziens, kam priekšgalā ir jauni, daudzsoļi zinātnieki. LU ir gana daudz jaunu zinātņu doktoru, kas šo grādu ieguvuši pēdējo gadu laikā. Kādi ir jaunie doktori, kā viņi vērtē savu pētniecības ceļu – par to jaunajā rakstu ciklā, ko tagad iesākam, šoreiz stāsta jaunā komunikācijas zinātņu doktore Laura Ardava, kuru izjautā cita doktore – Zane Radzobe.

Ir numurā arī tādas vērtības kā “Aristotelis” un šo svētku piecdesmitgade, pirmā LU polārpētnieku ekspedīcija uz Grenladi, Pedagoģijas vēstures muzejs, un, protams, nevar bez sporta un tā faniem.

Šis žurnāla *Alma Mater* numurs ir gluži kā rudens – tāds bagāts vīrs.

Mērķis – mainīt un ietekmēt dzīvi	3
Latvijas Universitātes nākamie 100 gadi zinātnē <i>Guntis Rozenbergs</i>	
Kā pārdot zinātņi?	8
Latvijas Universitāte aktīvi izvērš zinātnes komercializāciju. Lielas iespējas gan zinātniekiem, gan uzņēmējiem <i>Jānis Tamužs</i>	
Muzejs un zinātnes vēsture	11
Pedagoģijas vēstures muzejam Anniņmuižā šogad – 10 gadu jubileja! <i>Andra Čudare</i>	
“Aristotelis” – visu studentu svētki	14
Jaunā studenta svētki 50 gadu laikā joprojām ir vitāli, bet – dziļākas idejiskās šķautnes gaidās <i>Baiba Kalna</i>	
Latvijas Universitātes pamati Ernesta Felsberga dzīvē	18
LU pirmajam rektoram Ernestam Felsbergam – 150 <i>Māra Kiope</i>	
Starp ziemeļbriežiem un ledus tuksnesi	22
Latvijas Universitātes polārpētnieki atgriežas no pirmās ekspedīcijas Grenlandē un raugās uz Antarktiku <i>Kārlis Miksons</i>	
JAUNIE DOKTORI Putnu vērotāja	25
Jaunā komunikācijas zinātņu doktore Laura Ardava jūt gandarījumu par paveikto un izjūt lielāku atbildību <i>Zane Radzobe</i>	
Vai strādā vai mācīs LU, tā ir tava komanda, un tai ir nepieciešams atbalsts katrā spēlē!	27
Basketbola kluba “Latvijas Universitāte” fani ar katru gadu kļūst arvien skaļāki <i>Lāse Mīlgrāve</i>	
Nozīmīgi notikumi Latvijas Universitātē	30

Latvijas Universitātes izdevums. Iznāk kopš 25.09.1922.
ISSN 1691-8185. Reģistrācijas apliecība Nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2016

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz izdevumu obligāta

Izdevumu sagatavojis: LU Mediju un mārketinga centrs, LU Akadēmiskais apgāds

Raiņa bulvāris 19–127, Rīga, LV-1586

Tālrunis: 67034329, e-pasts: info@lu.lv

www.lu.lv/almamater

Atbildīgais par izdevumu: Guntis Rozenbergs

Rakstu autori: Andra Čudare, Baiba Kalna, Māra Kiope, Kārlis Miksons, Lāse Mīlgrāve, Zane Radzobe, Guntis Rozenbergs, Jānis Tamužs

Tulkojums angļu valodā: Andra Damberga

Fotogrāfs: Toms Grīnbergs, LU Mediju un mārketinga centrs

Maketētāja: Ieva Tiltiņa

Korektore: Gita Bērziņa

Uz pirmā vāka: Latvijas Universitātes prorektors eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā profesors *Dr. ģeol.* Valdis Segliņš

Mērķis – mainīt un ietekmēt dzīvi

Latvijas Universitātes nākamie 100 gadi zinātnē

Universitātei pēc trijiem gadiem apritēs 100 gadu. Tās dibināšana bija otrais nozīmīgākais notikums aiz Latvijas valsts dibināšanas. Toreiz visiem bija ļoti lielas gaidas attiecībā uz valstiskumu, zināšanām un savu universitāti. Kā Latvijas Universitāte (LU) pilda savu misiju, cik tā ir ietekmīga un spēcīga zinātnē – par to LU prorektors eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā – profesors Dr. geol. **VALDIS SEGLIŅŠ** intervijā *Guntim Rozenbergam*.

Lepojamies un nešaubāties

Kādi bijuši pirmie simts gadi Latvijas Universitātei, bet galvenokārt – kāda ir LU vīzija nākamajiem simts gadiem?

Simts gadus Latvijas vēsturē gājis ir ļoti dažādi. Ir bijis daudz spēlmaņu, mainījušās varas, laiki un notikumi, ko ne valsts, ne Universitātes dibinātāji savulaik nevarēja prognozēt. Vienmēr esam bijuši iekļauti svešu varu spēlēs un to diktētajos noteikumos. Mūsu morāle ir tā, ka arvien esam varējuši izdzīvot. Latvijas valsts un Universitāte gan kritumos, gan horizontālās attīstības posmos ir varējusi izdzīvot un sevi pierādīt. Par spīti visam, valsts ir atjaunota, nostiprināta, mēs lepojamies ar to. Tāpat kā ar valsti, mēs varam lepoties arī ar savu Universitāti.

Patlaban mēs par valsti vairs nešaubāties, un ļoti gribētu, lai tāda pati sajūta būtu arī par Universitāti – lai nebūtu šaubu. Turpmāk mums vairs nevajadzētu pierādīt savas eksistences pamatotību un lietderību. Esam starp pieciem procentiem pasaules vislabāko universitāšu. Tas ir pietiekami pārliecinošs arguments. Cerams, nākamās paaudzes sapratīs, ka pašsaprotamas lietas, vērtības, kas pieder valstiskumam, ir jāuztur neatkarīgi no tā, kādi ir dzīves notikumi. Līdzās dabaszinātnēm un eksaktajām zinātnēm ir jomas – humanitārās zinātnes, kultūra, māksla –, kuras tiek apgūtas fakultātēs un institūtos un kuras atbalstīt ir mūsu nacionālais pienākums neatkarīgi no tā, vai tas mums ir izdevīgi, lietderīgi, vai pašlaik redzam atdevi. Ceru, ka nākamajā simtgadē šīs būs pašsaprotamas vērtības un mēs būsim pietiekami stipri un patstāvīgi pat tad, ja lielas lēmumi tiks pieņemti citur, ka mēs būsim līdzvērtīgi partneri pētniecības, zinātnes, izglītības un kultūras pasaulē. Ceru, ka mēs nebūsim tādi, ar kuriem var spēlēties, – kā iepriekšējā gadsimtā. Lai mūsu nacionālā universitāte būtu līdzvērtīga līdzās lielām varām.

Kā ir patlaban – vai LU spēj noteikt Latvijas attīstības kārtību, vai arī tas tomēr vēl īsti nav mūsu varā?

Varbūt to spēj nevis Universitāte, bet šeit strādājošie, ar to saistītie, kas to pārstāv. Tam potenciālam, kas ir Universitātei, ir noteikta loma valsts attīstībā. Cits jautājums, cik valsts mums ir hierarhiski organizēta, cik ieklausās saprāta balsī, pieņemot saimnieciskus lēmumus ikdienā...

Kā domājat – cik?

Diemžēl ne vienmēr varu piekrist tam, kas tiek darīts. Lielākoties tie ir operacionāli, īstermiņa mērķi. Izdzīvošanas taktika. Tas mani skumdina, un ceru, ka nākamajos gados izvēlē pār sīku lietu sakārtošanu un izdzīvošanu šodien dominēs ilgtermiņa skatījums.

Kuras ir tās Universitātes vērtības, kas līdz šim ir mazāk kopšanas, un kuras varbūt būtu jāuzspodrina?

Sākšu ar nacionālo apziņu un kultūru – nacionālo vērtību izcelšanu. Šīs ir unikālas vērtības, kas kopjamas šeit, Latvijā, arī nacionālā universitātē, un – Latvijai. Mēs lepojamies ar izcilēm pētniekiem, zinātniekiem un kultūras darbiniekiem. Ļoti ceram, ka nākamā paaudze būs ne mazāk talantīga. Lepojamies, ka Latvijas Universitāti par vietu darbam, studijām, pētniecībai un nākotnes karjerai izvēlas cilvēki no visas valsts un ne tikai no Latvijas. Mēs esam visai valstij. Tā ir vērtība pati par sevi.

Lepojamies ar izcilēm pētniekiem, zinātniekiem un kultūras darbiniekiem. Ļoti ceram, ka nākamā paaudze būs ne mazāk talantīga.

Puse Latvijas zinātnieku – mūsējie

Vairāk nekā puse Latvijas zinātnieku ir saistīti ar Latvijas Universitāti.

Tā tas ir. To mēs varētu teikt arī par zinātnisko publikāciju skaitu – absolūti dominējošie ir Latvijas Universitātes pētnieki. Arī no atpazīstamības viedokļa izcilākie zinātnieki Zinātņu akadēmijā ir mūsējie.

Esam universitāte ne tikai valstij kā abstraktai vērtībai, bet arī studentiem un valsts tautsaimniecībai. Tā ir vērtība: orientēties uz valsts vajadzībām, uz jaunās paaudzes vajadzībām. Mēs esam jauniešiem. Šo vērtību cenšamies uzturēt

atšķirībā no tā ceļa, kur aizgājusi Eiropa vai Amerika – tur vairāk dominē komercializācija, kas vērsta uz citiem labumiem.

Ceļā uz Torņakalnu

Ienākot LU centrālajā ēkā Raiņa bulvārī, ir sajūtama senatnes smarža, bet LU attīsta kampaņu celtniecību Torņakalnā. Ja viss notiks, kā plānots, varbūt jau 2022. gadā tas tiks pabeigts un LU kļūs par vismodernāko zinātņu centru Baltijā.

Varbūt 2022. gadā mēs visu vēl nebūsim pabeiguši, jo attīstības plāni paredz to paplašināt arvien tālāk. Baltijas mērogā – tas būtu pieticīgi teikts... Šāda tipa zinātņu centrs ar plānoto resursu koncentrāciju un iespējām pētniecībā un tās sasaistē ar ražošanu noteikti būs modernākais Ziemeļeiropā. Studiju un pētniecības kvalitāte būtiski paaugstināsies. Palielināsies arī prasības pasniedzējiem un jauniešiem. Jaunieši ir ieinteresēti, lai skola būtu pietiekami moderna, un Latvijas Universitāte kopš tās dibināšanas pirmoreiz izvērš būvniecību. Vienmēr esam izmantojuši svešas mājas un telpas, kas nodotas mūsu rīcībā, vai arī esam tās iegādājušies, pielāgojuši savām vajadzībām, vai tās ir dāvinātas, par ko paldies mecenātiem. Bet visam ir savas robežas. Mūsu ēku turpmākā

Šāda tipa zinātņu centrs ar plānoto resursu koncentrāciju un iespējām pētniecībā un tās sasaistē ar ražošanu noteikti būs modernākais Ziemeļeiropā.

uzturēšana vai pielāgošana ir tehnoloģiski neiespējama un ļoti dārga. Nesalīdzināmi lētāk ir veidot ko jaunu. Ja radām no jauna, jābūvē tā, lai arī mūsu mazbērniem būtu, kur studēt. Ļoti ceru, ka jaunajos korpusos, kas tiek projektēti, mēs ienesīsim varbūt ne to gadsimtu

smaržu, kas ir Raiņa bulvārī 19, bet garu un vērtības gan – līdzās multimodernām tehnoloģijām. Mums ir svarīgi, lai eksaktās zinātnes un inženierzinātnes vienmēr tiktu saistītas arī ar humanitārajām un sociālajām zinātnēm, komunikāciju.

Iecerētais ir labs risinājums, jo patlaban Universitātes ēkas ir izkaisītas pa visu galvaspilsētu. Būs kopā ne tikai visas fakultātes, bet arī zinātniskie institūti. Tā varbūt ir tāda potenciāla sinerģija, kuras spēku neesam vēl apjautuši?

Protams, ir arī zināmi riski to paveikt tik īsā termiņā. Universitātes vienmēr ir ļoti konservatīvas – tās ir kā kuģis ar dziļu iegrimi, un jebkura tā pagriešana prasa lielas pūles. Pārorientēt cilvēkus uz kaut ko pavisam citādāku, pat ja tas nāk par labu, nav viegli. Bet mums ir svarīgi, lai šo dažādo jomu centri atrastos kompaktāk ar iespējami labāku sinerģiju un lielāku atdevi. Pie mums studē un kļūst par pētniekiem un kvalificētiem speciālistiem personības. Tā ir milzīga virsvērtība.

Zinātnes spēks

Tomēr Universitātes studentu pilsētiņas ēku celtniecības secība – vispirms Dabaszinātņu akadēmiskais centrs, tad Zinātņu centrs – liecina par nopietnu zinātnes akcentēšanu. Kas vislabāk apliecina, ka mums ir spēcīgi zinātnieki? Vai tas ir atklājumu, izgudrojumu skaits?

Viens no pierādāmiem lielumiem pasaules zinātnes telpā ir publikāciju skaits starptautiski citējamajos žurnālos – cik daudz mūsu pētnieku rakstu tajos ir, cik var tikt ievietoti un kurās jomās. Augstākās citējamības izdevumos starp publikācijām no Latvijas vairākums zinātnisko publikāciju pieder Latvijas Universitātei, un šis rādītājs aizvien pieaug. Ja salīdzinām pēc iedzīvotāju vai studentu skaita, ļoti izceļamies uz apkārtējo fona. Svarīgi arī, vai Universitātē ir pietiekami

augsta zinātnieku koncentrācija, pietiekami spēcīgas pētnieku grupas, kuru darba apstākļus vai vidi ir vērts iepazīt. Par to liecina konferences – tās organizē visā pasaulē, tas ir prestiža jautājums. Katru mēnesi Latvijas Universitātē notiek vairākas augsta līmeņa konferences ļoti dažādās jomās. Ģeogrāfiski neesam visvieglāk sasniedzamie, bet daudziem ir motivācija iepazīties tuvāk ar rakstu autoriem, kurus šurpbraucēji varbūt zina tikai netieši, vai arī mūsu zinātnieki ir izdarījuši savā jomā ko tik atpazīstamu, ka viņi ierodas iepazīt apstākļus, kuros šī zinātne var būt tik augstvērtīga. Par spīti kritikai, cik mums ir ļoti slikti ar zinātni, konferences apliecina, ka citiem ir liela vēlme iepazīties ar mūsu veikumu.

Ir augsta līmeņa konferences, piemēram, par teoloģiju un sievietes lomu, uz kurām šurpbrauc dalībnieki no visas pasaules. Piemēram, konferencē par Latvijas grāmatu ar referātiem bija ieradusies Ziemeļeiropas gaišākie prāti. Eiropas zinātnieki redz, ka šeit ir vērts uztāties, ka šeit viņus atpazīst.

Vai publikāciju un konferenču jomā līkne ir augoša?

Jā, tā ir izteikti augoša. Bet jāskatās arī lietas otra puse – vai tā nav gulbja dziesma, vai tā nav vienīgā publikācija, vai kāds pēc tam to izmanto, cik daudz uz to atsaucas.

Kas ir svarīgāk Universitātei – dot studentiem augstāko izglītību vai audzināt dižus zinātniekus? Vai te ir kāda proporcija?

Tādas nav un arī nevar būt, jo universitāšu mērķis nav sagatavot speciālistus tautsaimniecībai, kā bija padomju laikā. Ja speciālists ir piemērots tikai šodien, viņš nebūs vajadzīgs rīt. Universitātē sasaiste ar darbavietu ir ļoti slidena. Mums jāsaprot iespējami augstas kvalifikācijas speciālisti, kas spētu adaptēties mainīgajam darba tirgum. Mēs varam iespējami atvērt prātu un sniegt pietiekami daudz zināšanu, lai cilvēks būtu gana elastīgs, un tas atvieglotu viņa situāciju darba tirgū, lai viņš būtu vajadzīgs.

Esam maza valsts ar ierobežotām iespējām konkurēt Eiropas Savienībā un pasaules tirgū ar lielražošanu. Mēs orientējamies uz mazāku ražošanu ar augstāku pievienoto vērtību, ar "gudrākiem" produktiem, kuru radīšanai ir nepieciešama pamatīga un mērķorientēta izpēte. Lai mēs varētu nodrošināt tautsaimniecību ar pietiekami zinošiem cilvēkiem, kas paši ģenerē kaut ko jaunu, nevis tikai mehāniski izpilda, jo izpildītājus atradīsim arī citos pasaules reģionos. Šajā ziņā visi labie piemēri ir saistīti ar komunikāciju un datortehnoloģijām, kas ārkārtīgi efektīvi spēj adaptēt, pielāgot, atrast jaunus risinājumus. Un varbūt šis modelis pētniecības sadarbībā ar ražotāju, industriju sniedz maksimālo efektu.

Tātad pētniecība un zinātne nav tikai tāda īpatņu prerogātīva?

Mums jau dzīvē nav daudz izvēju – vai nu kaut ko noraidām un ejam alternatīvo risinājumu ceļu, vai kļūstam par labumu lietotājiem un pielāgotājiem ar racionalizācijas

priekšlikumiem, vai arī ejam avangardā un mainām pasauli. Latvijas Universitāte vienmēr ir centusies būt tā, kas maina pasauli, nevis seko, iet līdzi. Ja seko līdzi, ir jābūt iespējami tuvu patērētājam, un tā tikai nosacīti ir augstākā izglītība ar zinātnes daļu. Mēs iesaistām studentus pētniecībā, lai viņi mainītu pasauli. Jaunā paaudze mazā valstī ar ierobežotiem resursiem nedrīkst būt tikai lietotāja vai pasaules noliedzēja.

Par zinātnes naudas maisiem

Zinātnes un pētniecības attīstība ir atkarīga no naudas. Cik patlaban pētniecībai atvēl valsts? Vai Universitātei atvēlētie līdzekļi ir pietiekami, un kā LU aizpilda to trūkumu?

Zinātnei vienmēr ir tikai trīs avoti, un vislielākais avots ir saistīts ar publisko sektoru – tā ir nodokļu maksātāju nauda. Otrs avots ir saistīts ar ražošanu – ar uzņēmumu investīcijām vai vajadzībām. Trešais ir pašiniciatīva – mēs darām un pētām neatkarīgi no tā, vai vispār no tā mūsu mūža laikā gūsīm kādu labumu.

Investīcijas jeb publiskā sektora atbalsts nekad nav bijis pietiekams, tāpēc nav pareizi teikt, ka šī valdība ir slikta un iepriekšējā bija labāka. Naudas visām jomām nekad nepietiks, cita lieta – cik saprātīgi izvēlamies, kur ieguldīt. Vai mērķis ir kādu jomu uzturēt sociāli, vai arī jomā, kurā mums ir augsta atpazīstamība, ir izcili sasniegumi. Viss atkarīgs no tā, cik jomu gribam atbalstīt. Universitātē zinātnei nekad nepietiks resursu kaut vai tādēļ, ka mums diemžēl ir atšķirīgas iespējas piesaistīt līdzekļus visās jomās un realizēt pētījumus Eiropas zinātnes telpā. Universitātei tomēr ir jāattīsta izaugsme visās jomās.

Varbūt atbalsts ir pārāk trūcīgs, neadekvāts šim laikam?

Tā ir viena puse. Otra puse – varbūt tas ir neadekvāts izvērztajiem augstajiem mērķiem. Jautājums – vai mums visur vajag būt avangardā? Protams, Universitāte vienmēr uzskatīs, ka jābūt, un mēs par to cīnīsimies, centīsimies piesaistīt visus iespējamus resursus, attīstot visas jomas. Mēs esam nacionāla universitāte, un zinātnes attīstība ir vajadzīga valstij. Ja mēs nebalstīsim un papildus neveicināsim pētniecību jomās, kas pašlaik ekonomiski, saimnieciski nav izdevīgas vai sevi neattaisno, tas nenozīmē, ka to darīs kāds cits, ka tā mēs nenodarīsim Jaunu nākotnei. Naudas trūkuma dēļ mēs neatteiksimies no augstiem mērķiem!

Ir jābūt idejas cilvēkiem?

Tieši tā! Mēs tiešām Universitātē varam lepoties, ka šādi cilvēki ir visās zinātņu jomās. Visās fakultātēs ir unikāli, ārkārtīgi zinoši cilvēki, izcilas personības.

Tipiskākās zinātnieka tēla iezīmes

Vai jaunieši izvēlas iet zinātnes ceļu? Iepriekšējā iekārtā zinātnieki asociējās ar īpatnēju trūcīgu večuku biksēs kā stabulītēs. Kāds ir zinātnieka tēls patlaban Latvijā, Universitātē?

Mums ir dažādas paaudzes. Ir pieredzējuši pētnieki, kas pētniecībai veltījuši visu mūžu un joprojām ir ļoti aktīvi, mums viņiem par to jāpateicas. Ir talantīgi studenti, kas jau pirmajosursos atrod sava spēka pielikšanas punktu un sagatavo atzīstamas publikācijas.

Zinātnieka tēls ir ļoti atšķirīgs no jūsu minētā tradicionālā tēla – vispirms mums pētniecībā un zinātnē vismaz puse vai vairāk nekā puse ir sievietes. Tas ir būtisks panākums. Nevaru kritizēt ģērbšanās manieri – vai tā ir kleitiņa vai bikses. Otra būtiska atšķirība – mūsdienās vairāk nekā puse jauno atklājumu un pētniecības sasniegumu vairs netiek

radīti laboratorijās halātos un pie kolbām. Tie notiek virtuālā, matemātiskā vidē, modeļos, tālāk apstrādājot pētījumu rezultātus. Atklājumus var realizēt arī kādā uzņēmumā – pavisam citā vidē, un Universitātē tikai apstrādāt datus, kas iegūti Eiropas pētniecības centros.

Kas palicis nemainīgs? Pētnieki, kuri ir pārņemti ar savām idejām, kuriem ir vienalga, kādas viņiem tās bikses, un varbūt trūcība ir vizuāli atpazīstama pēc tā, ka viņi varbūt ir modernā vai savādāki. Viņiem vienkārši ir cita vērtību skala.

Ja runājam par naudu, šis darbs, kā jau visur Austrumeiropā, nav pienācīgi atalgots. Tā diemžēl varam sacīt par diezgan daudzām profesijām. Ātras pārmaiņas solīt būtu pārāk naivi, bet negribētu arī teikt, ka mums jāorientējas uz nabadzību. Vēl jo vairāk – ņemot vērā, ka Eiropā zinātnes telpa daudz intensīvāk tuvinās ražošanai, komerciālajam sektoram. Pētniecība tagad tiek daudz tiešāk saistīta ar ražošanu. Jaunos lielos pētniecības projektus var pieteikt tikai kopā ar ražošanu. Faktiski mainīsies arī pats tēls.

Kādu zinātnieka un zinātnes tēlu patlaban veido LU?

Mēs to neveidojam, tas veidojas pats par sevi. Zinātnieks kļūst daudz jaunāks, atvērtāks, daudz vairāk orientējas uz rezultātu iegūšanu, ražošanu. Un, ja viņš šos mērķus nevar realizēt Latvijā, viņš brauks citur. Būtiska nozīme ir mūsu jaunajiem Torņakalna pētniecības korpusiem, lai jaunais, apdāvinātais, talantīgais pētnieks redzētu, ka viņš savus mērķus var sasniegt tepat, Latvijā, jo iespējas būs radītas šeit. Ir pietiekami daudz mazu uzņēmumu, kas orientējas uz augstas kvalitātes un augstas pievienotās vērtības nišas produktiem un kam zinātnes virsvērtība ir dzīvības un nāves jautājums. Tas nozīmē, ka jaunais pētnieks strādā kopā ar uzņēmēju. Mums ir daudz zinātņu doktoru, kuri iegūst grādu un pēc tam aiziet strādāt komerciālajā sektorā, nevis nodarbojas ar pētniecību saistībā ar studijām Universitātē. Viņi sevis realizāciju redz mazajos uzņēmumos, kur viņu ieguldījums ideju īstenošanā ir nesalīdzināmi augstāks no tautsaimniecības viedokļa. Tā ir būtiska pārmaiņa, jo vēl pirms 20–30 gadiem, ja cilvēka mērķis bija iegūt zinātnisku atpazīstamību un viņš aizgāja strādāt uz komerciālo sektoru, tas drīzāk bija “negadījums”. Pašlaik tā ir ļoti sekmīgas karjeras iespēja.

Mūsu fakultātes lielākoties ir monozinātņu pārstāves. Jaunie atklājumi vienmēr bijuši orientēti uz atklājumiem šaurā jomā, bet pēdējie 20–30 gadi zinātnes attīstībā rāda, ka lielāka atklājumu iespējamība ir kaut kur starp nozarēm, pavisam citā jomā. Tas ir kaut kas pilnīgi jauns, ka klasiskās zināšanas jāapgūst pirmajos studiju gados, bet pēc tam jāskatās plašāk, varbūt jādabojas pavisam citā nozarē. Tur ir tas jaunais sāls.

Jaunās tendences zinātnē

Man patika, ko LU fiziķis Vjačeslavs Kaščejevs teica intervijā LTV, ka daudzi atklājumi, piemēram, viedtālrunu jomā, ir radušies no tā, ka cilvēki lūkojas zvaigznēs...

Jā, tas ir veiksmīgs piemērs, bet ir vajadzīga arī vēlme kaut ko atklāt. Mērķim ir jābūt spēt saskatīt nepilnības ikdienā, nevis tikai atstrādāt noteiktas stundas un apgūt konkrēto projektu. Ir jābūt vēlmei mainīt dzīvi un veltīt tam kādu sava mūža daļu. Viens piemērs par atklājumu rašanos

pavisam citā jomā: – tikai tagad, kad pārejām uz mašīnultukošanu, pavisam citādi sākam analizēt valodas struktūru, grupēt valodas pēc to hierarhijas. Pateicoties gēnu inženierijai, pārskatām, kāda bijusi seno cilvēku migrācija, un atskāršam, cik kļūdaini bijušas sagrupētas dažādas arheoloģiskās kultūras. Tas dod citu priekšstatu par folkloras senumu, daudzu jautājumu atrisinājums ir meklējams pavisam citā nozarē. Universitāte šai ziņā varbūt ir pārāk konservatīva, esam pārāk šauri orientējušies, esam pārāk mazā valstī. Mēs nepastāstām citiem, ko pētām, tāpēc nozares attīstās ļoti nevienādi, daļēji arī finansējuma dēļ. Piemēram, ja esam izcili filozofijā, kamēr mēs to darām tikai latviski un tikai saviem studentiem, pārējā pasaule nenojauš, cik mēs esam izcili. Līdz šim nedalīšanās ar informāciju bija šķērslis pētniecības un studiju attīstībai. Tas jādara profesionāli, tāpēc LU izveidojām Mediju un mārketinga centru.

Visu laiku jādodomā starptautiski!

Tieši tā! Jo mums ir cita telpa, vairs nav jācīnās par valstisko neatkarību, pašiem sevi nevajag apliecināt. Daudz vairāk jāskatās uz mērķiem, kas ir kopīgi Eiropā. Mums ir daudzas jomas, kur publikācijas ir tikai latviešu valodā vai arī kur esam pazeminājuši prasīgumu līdz vietējām, vēsturiski radītām prasībām... Šīs jomas jāceļ augšup. Nav nekāda pamata domāt, ka šie pētnieki ir mazāk talantīgi, viņi vienkārši bija orientējušies uz izdzīvošanu.

Universitātes jaunās iniciatīvas zinātnē un studijās

Kādas jaunas iniciatīvas ir sāktas, lai zinātnieki kļūtu varošķi, spēcīgāki, lai būtu vairāk izmērāmu rezultātu?

Visā LU jaunās programmas īstenošanas periodā resursi, kas paredzēti pētniecībai, ir daudz vairāk mērķorientēti, sagaidām daudz precīzākus rezultātus. Nav lielas izvēles – mums pašiem ir jāmainās, lai būtu atpazīstamāki, lai rezultāti būtu taustāmāki, lai tie sniegtu lielāku devumu tautsaimniecībai. Tā ir resursu lielākā daļa. Tiesa, ne visas nozares ir gatavas uzreiz šādā virzībā iekļauties. Universitātes loma ir panākt, lai ar pieejamiem resursiem visās nozarēs būtu vēlme orientēties uz rezultātiem. Sāksim ar studijām.

Šogad esam no jauna ieviesuši studentu kuratoru dienestu, lai mēs jau 1. kursā neveidotu dažādu ātrumu joslas, kur ir žiguļi un mersedesi atkarībā no adaptīvām īpašībām. Mēs radām iespējami vienādas tiesības attīstīties

Nav lielas izvēles – mums pašiem ir jāmainās, lai būtu atpazīstamāki, lai rezultāti būtu taustāmāki, lai tie sniegtu lielāku devumu tautsaimniecībai.

visiem talantiem. Tieši tāpat mēs ieviešam mentoru servisu. Vispirms vajag nodrošināt, lai būtu zinātnieki, tāpēc sākam ar studentiem. Mums jāmaina vide. Lai tajā jau ierakstītos pētnieks, kurš vēl mācās pirmajā kursā, jo pretējā gadījumā viņam šī vide būs

sveša. Līdz ar to studiju programmas pārkartojām, lai tās būtu virzītas tieši uz augstu rezultātu sasniegšanu. Mainām arī pētniecības apstākļus – postdoktorantūra ir ļoti orientēta uz šo mērķi, un tā pieejama visām nozarēm. Universitātei ir daudz iniciatīvu, lai savus iekšējos resursus pārdalītu projektiem, mēs atveram pilnīgi jaunas programmas par saviem līdzekļiem. Nākamgad vērtēsim, kādas tās ir. Līdz ar to mums ir gan ārējie, gan iekšienē pārgrupētie resursi.

Mums ir jāsāk ar jaunajiem studentiem – tas ir Universitātes mērķis, bet tas ir dārgi. Viņi sasniegs rezultātus pēc astoņiem vai desmit gadiem. Atbalstām jaunus pētniekus,

jaunu pētnieku kolektīvu veidošanos, pētniecību visās Universitātē pārstāvētajās jomās. Ir daudz starpnozaru pētījumu, arī kopā ar citām augstskolām gan mūsu valstī, gan ārzemēs. Tā nav kādu nozaru mehāniska pārnese, tā ir pavisam cita pētniecības joma. Universitāte virzās tieši uz šo starpnozaru, starppētījumu centru, jo mēs esam maza valsts, mēs nevaram atļauties milzīgus institūtus. Mums vajag orientēt jauniešus uz vēlmi pētīt un saskatīt vajadzību pēc augsta līmeņa pētījumiem. Gūt apmierinājumu pašā pētniecībā, nevis sadzīves ērtībās.

Būt doktoram – tas ir moderni!

Nils Rostoks Universitātes izlaidumā šovasar teica, ka ceļš uz doktorantūru vairāk domāts izredzētajiem. Vai jūs viņam piekristat?

Es būtu ļoti uzmanīgs, ja mēs par mērogu ņemam Eiropas zinātnes telpu. Jau vairākus gadu desmitus doktora grāds ir kvalifikāciju apliecināošs rādītājs. Tas liecina, ka konkrētai personai ir dotības, spējas. Kā šī persona tās realizē, tas jau ir cits jautājums. Doktora grāds nav nekas ekskluzīvs. Vai tautsaimniecībā visiem vajadzētu doktora grādu? Domāju, ka diezgan vai. Sabiedrībai kopumā vajadzīgi izglītoti cilvēki. Latvija ir palikusi viena no nedaudzām valstīm Eiropā, kur var iegūt grādu šaurā disciplīnā, bet darba tirgus ir plašs. Viens risinājums ir paplašināt disciplīnas. Es domāju, tas būtu pareizais ceļš. Otrs – apvienot divas trīs dažādas izglītības, bet tad darba tirgū cilvēks nonāks vēlāk. Augsti kvalificēta darba tirgū jaunieši visā Eiropā nonāk par 4–6 gadiem vēlāk nekā Amerikā, un Latvijā vēl vēlāk.

Tas nozīmē, ka iespējas mūža produktīvajā laikā kaut ko atklāt vai paveikt ir būtiski mazākas. Ja cilvēkam ir otrā vai trešā izglītība, tas nozīmē, ka viņš pagarina izglītošanās posmu un produktīvais posms sākas daudz vēlāk. Tā nav pareizi. Ja mūsu valstī būtu universāls, vienots grāds, tas būtu pozitīvi. Tāpat, ja daudz elastīgāk tiktu piemērotas doktorantūras programmas un studiju iespējas – dabaszinātnēm papildus valodu, sociālo zinātņu studijas, humanitāro zinātņu studijas –, visi būtu tikai ieguvēji.

Vēlmei mācīties un apgūt ko jaunu jābūt visu mūžu, bet mērķis nevar būt jauna diploma iegūšana. Tas diemžēl ir raksturīgi ļoti daudzās Austrumeiropas valstīs – kādreiz vāca ordeņus, tagad vāc diplomus. Tas ir nožēlojami.

No bērnodārza līdz doktoram

Vai tiem, kas ir ieguvuši bakalauru Latvijas Universitātē, ir jāiet maģistra ceļš uzreiz pēc bakalaura grāda iegūšanas vai arī pēc kāda laika? Kā vislabāk iet pēc zināšanām?

Sociālā nodrošinājuma modelis, kas Eiropā bija raksturīgs līdz 2008.–2010. gadam, kad nāca pāri lielā krīze, – no šūpuļa līdz kapam, no bērnodārza līdz doktorantūrai nonstopā – ir totāli izgāzies. Tāpat ir izgāzušies daudzi citi modeļi, milzīgs daudzums jauniešu ir bez darba, tās ir bezatbildīgas sociālās politikas sekas. Bet tā ir Eiropā kopumā. Tiek diskutēts, vai bakalaurs ir patstāvīgs posms, vai arī tā būs tikai izziņa Eiropas telpā, vai pirmā augstākā izglītība būs maģistra grāds. Darba tirgus prasa daudz zināšanu, kas tiek iegūtas tikai maģistrantūrā. Tas nozīmē, ka atgriešanās piecu gadu augstākās izglītības telpā ir diezgan stabila. Vai no maģistrantūras uzreiz ejam uz pētniecību vai uz doktorantūru, atkarīgs no tā, kā mēs beidzam maģistrantūru. To var beigt bez nopietna līmeņa publikācijām, bet pētniecība var arī noritēt specifiski, kad jaunietis uzreiz orientējas uz konkrētu darba devēju. Universitātē noteikti piedāvāsim abas

iespējas. Tiek ieviests daudz jaunu studiju kursu galvenokārt maģistrantūrā, kuri ir orientēti uz tirgu, uz uzņēmējdarbību, papildus ir valodu nostiprināšana, orientācija uz akadēmiskām praksēm. Mēs tuvināties realitātei.

Turpretī, ja maģistrantūras laikā pētījums tiek veikts tik kvalitatīvi, ka to var publicēt, mēs jau sākam gatavot ieejas biļeti pētniecības telpā, kur nepieciešams doktora grāds.

Tad maģistrs būs standarts, lai cilvēks vispār būtu piemērots darba tirgum?

Jā, tā būs. Vairums Eiropas valstu iet tieši uz šo standartu. Pretējā gadījumā Eiropa zaudēs konkurētspēju pasaules tirgū.

Vai piecu gadu augstākā izglītība nav atgriešanās atpakaļ 90. gados un vēl senāk?

Neviens jau nav teicis, ka tas bija nepiemērots modelis, diemžēl ne visi spēj šos studiju gadus izturēt. Un varbūt arī nevajag – labāk, lai jaunietis, kurš negrib tālāk studēt, atgriežas profesionālajā darba tirgū. Daudz kas tiks atrisināts, sakārtojot profesionālo izglītību, kas mums ir ārkārtīgi nepieciešama.

Cik profesijas, izglītības mūža laikā būtu jāiegūst? Vienā jomā – bakalauru, citā – maģistru? Kolekcionēt jomas vai palikt vienā? Laikam Universitāte cer, ka tie, kas šeit ieguvuši bakalaura grādu, atgriezīsies, lai tiktu pie maģistra?

Man grūti iedomāties jomu, kurā jaunietis, ieguldot pietiekami daudz spēka un centienu, nevarētu savas dzīves laikā gūt panākumus zinātnē, pētniecībā, ražošanā, uzņēmējdarbībā. Tas ir atkarīgs no katra paša. Universitātei jāļauj jaunajam cilvēkam izvēlēties savu dzīves ceļu, un piedāvājumam ir jābūt kvalitatīvam. Faktiskais virzītājspēks ir sabiedrība un tautsaimniecība, kur zināšanas tiks izmantotas.

Mums vajadzētu saglabāt atsevišķu bakalaura līmeni, lai jaunietis pietiekami ātri un elastīgi varētu pāriet uz citām studijām, ja pārliecinājies, ka izvēlētais nav viņa ceļš. Un mēs jau tagad to darām – mums ir jauns efektīvs Studiju departaments, kas pārveido studiju programmas, dodot iespēju daudz brīvāk adaptēties, piemeklēt sev nepieciešamo, bet nepazeminot kvalifikācijas līmeni. Un ar maģistrantūru jau viss nebeidzas. Mums ir daudz tālākizglītības un papildizglītības iespēju, ko piedāvājam gandrīz visās jomās. Universitātei ir jābūt vietai, kur katrs var nākt studēt, kad vien grib.

Sabiedrības attieksme pret augstāko izglītību

Vai sabiedrībā ir izpratne, ka vajag to maģistru, pēc iespējas augstāko izglītību?

Esmu diezgan skeptisks. Ja līdz pat 30% vidusskolas jauniešu ir mērķis aizbraukt no šīs valsts, par ko tad mēs runājam?! Viņiem nevajag nekādu grādu!

Varbūt daļai, kas studē augstskolā, arī ir mērķis tikai iegūt izglītības papīru?

Tā nedrīkst būt. Kamēr sabiedrība to uzskatīs par normālu, mēs būsim donkihoti... Mums joprojām ir izteikti īstermiņa mērķi. Nevaram gaidīt, ka sabiedrība, kurā lielākā daļa dzīvo no algas līdz algai, izvirzīs mērķus piecu septiņu gadu termiņam vai vēl tālākai nākotnei. Līdz ar to faktā, ka cilvēki iet studēt maģistrantūrā apstākļos, kad visus interese, kā mēnesi izdzīvot, ir zināma pretruna. Tas nav normāli!

Ne jau Universitāte ir galvenā, kas to izmainīs...

Mums ir jāmaina sabiedrība, domājot par valsti. Diemžēl ir orientācija uz īstermiņa vērtībām. Ja skolā pamatmērķis ir nodrošināt skolotājiem algas vai vienmērīgāk tās sadalīt,

bet ne ar vienu vārdu neminam, ko un kā mācām, kāds ir rezultāts, kādi ir mācību apstākļi skolā, tad, atvainojiet, sabiedrība ir slima... Mums gan ir Medicīnas fakultāte, bet tā joprojām ir neliela.

Bet pieprasīta!?

Jā, ļoti pieprasīta! Bet pilnīgi nopietni – mēs nevaram visu sabiedrību atveseļot. Kamēr ikdienas dzīvi orientējam uz ikmēneša izdzīvošanu, protams, nedomājam par investīcijām augstākajā izglītībā, un es to saprotu. Zināšanu prestižs nereti arī ar mediju palīdzību tiek nepamatoti pazemināts.

Cerams, ka, tuvojoties Latvijas simtgadei, šajā jomā kaut kas mainīsies.

Diemžēl visa sabiedrība tiek orientēta uz patērētāju līmeni, un tas ir bīstami. Tāpēc humanitāro un sociālo jomu attīstība Universitātei īstenībā ir kritiski svarīga. Ja mums nebūs apdāvinātu žurnālistu, gudru valodnieku un filozofu, nebūs arī dabaszinātņu pētnieku. Viņi līdz tam vispār nenoņāks, jo viņiem jau tāpat viss ir skaidrs. Bet kļūdās visi. Nevaram prasīt, lai visi lūkojas zvaigznēs, ja ir jādomā, kā padzināt bērņus. Bet kopējais zināšanu līmenis ir ārpazīgs. Man ļoti patīk juristi, kas par sanākušo auditoriju savureiz saka – jūtoties kā saimniecības preču veikalā... Arī tur ir savas zvaigznes un ne mazāk izteiksmīgas kā dažādos šovos un sociālajos tīklos, kas tomēr ir cita realitātes dimensija un visai attāla no akadēmiskās vides zinātnē un pētniecībā.

Goal – to change and impact life

The University of Latvia (UL) Vice-rector for exact sciences, life and medical sciences Professor Dr. geol. VALDIS SEGLIŅŠ in his interview conveys the work of University in fulfilling its mission, the influence and capacity of UL in science. We are listed among the top 5 per cent of the world's best universities, proud of our outstanding researchers, scientists, cultural workers, and sincerely believe that their successors will be just as recognized. The future University campus in Torņakalns, which is growing as we speak, and particularly the new building to rise in very near future – Science centre, enabling a high concentration of all the contemporary features and opportunities for research in close cooperation with industries, will certainly be the most modern in Northern Europe. UL has always striven to change the world, to lead, rather than follow. The new generation of a small country with limited resources must be the one to transform the world for better. UL is remarkable also with the great number of female scientists. Overall, there are many more young scientists, they are more open, focused on attaining results, granting their input in industry. In Europe, already for several decades a doctorate degree is the formal indicator of qualification. It confirms that the person has the required capacity and talent. During the implementation period of the new programme at UL the resources devoted to research are more targeted, and we expect a greater proportion of measurable results as the outcome. There is no alternative – we must change ourselves to increase our visibility, to achieve more tangible results in order to provide greater benefit to the national economy.

Kā pārdot zinātni?

Vienā no Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmiskā centra laboratorijām – jaunais zinātnieks Mārtiņš Borodušķis

Latvijas Universitāte aktīvi izvērš zinātnes komercializāciju. Lielas iespējas gan zinātniekiem, gan uzņēmējiem

Jānis Tamužs

Latvijas Universitātes (LU) pētnieki, pasniedzēji un studenti katru dienu veic pētījumus, kuru rezultātā nereti rada inovācijas: jaunas vai uzlabotas ražošanas tehnoloģijas un metodes, kā arī pilnīgi jaunus produktus. Bieži vien šie pētījumi ir augstas kvalitātes un var sniegt būtisku ieguldījumu tautsaimniecības attīstībā, taču nereti tie paliek tikai teorētiskā vai eksperimentālā līmenī, zinātniskā darba secinājumu daļa iegulst kādā arhīva mapē vai pētījuma potenciāls paliek neizmests laika un pastāvīga finansējuma trūkuma dēļ.

Zinātnieki var palīdzēt uzņēmējiem veikt izrāvieni

Vienlaikus netrūkst arī uzņēmēju, kuri cenšas attīstīt savu biznesu, meklējot jaunus veidus, kā efektīvāk ražot un pārdot esošos un arī radīt jaunus produktus. Tas, ka tiek izgudrotas un atklātas jaunas ražošanas vai tirgus izpētes metodes, bieži vien ļauj veikt izrāvieni uzņēmējdarbības attīstībā un pārspēt pat lielākus, ietekmīgākus un ar tradīcijām bagātākus konkurentus. Taču ne katrs uzņēmums Latvijā var atļauties uzturēt pētniecības un attīstības (P&A) nodaļu un nodarboties ar nepārtrauktu inovāciju jaunradi.

Ir skaidrs, ka zinātniekiem un uzņēmējiem ir ievērojamas iespējas sadarboties, kopīgi radot unikālus un kvalitatīvus produktus, kā arī veicinot pielietojamās zinātnes attīstību.

Lai sadarbību sekmētu, LU ir uzsākusi un turpina izstrādāt vairākas jaunas iniciatīvas, kas palīdzētu būvēt tiltu starp šīm nozarēm un veicināt produktīvu sadarbību.

No kontraktpētniecības uz izgudrojumu komercializāciju

Līdz šim sadarbība starp LU un uzņēmumiem visbiežāk ir izpaudusies kā pētniecisko pakalpojumu sniegšana par samaksu jeb kontraktpētniecība. Šāda sadarbības sekmes parasti nosaka partneru savstarpējā uzticamība un katra iespēju un spēju apzināšanās, turklāt pozitīvi vērtējams tas, ka bieži sadarbība ir ilgtermiņa, tādēļ to mazāk ietekmē tādi ārējie apstākļi kā kopējā ekonomiskā situācija valstī u. c. Nozīmīgs devums šādu attiecību izveidē ir Eiropas Savienības (ES) fondu finansētiem projektiem, kas ļauj zinātniekiem veikt praktiskas ievirzes pētījumus un tādējādi demonstrēt savu kompetenci potenciālajiem klientiem un partneriem industrijā ne vien Latvijā, bet arī ārzemēs. Pareizi izmantojot ES fondu sniegto finansējumu, iespējams radīt labas iestrādes tālākiem pētījumiem vai savu izgudrojumu komercializācijai.

Šogad pirmo reizi projektos veikto pētījumu rezultātus tika mēģināts komercializēt licenču veidā – LU publiski piedāvāja iegādāties intelektuālā īpašuma izmantošanas tiesības pašmāju un arī ārvalstu uzņēmumiem. Lai gan interese nevarētu dēvēt par ļoti lielu, līgumu noslēgšana ir pabeigta vai tuvojas noslēgumam par vismaz deviņiem intelektuālā īpašuma objektiem no 19. Interese tika izteikta gandrīz

par visiem piedāvātajiem izgudrojumiem, taču līdz reāliem līgumiem ne visi nonāk dažādu iemeslu dēļ. Galvenie ir nepietiekamais tehnoloģiju gatavības līmenis, kas prasa pārāk ievērojamus līdzekļus no pircēja, lai produktu attīstītu līdz tirgum, kā arī projekta pieteikuma sagatavošanas stadijā nepareizi novērtētais potenciālo izstrādes licenciātu loks.

Universitātē top sadarbības portāls uzņēmējiem

LU Mediju un mārketinga centra (MMC) zinātnes komercializācijas virziena pārstāvjiem abos sadarbības modeļos ir vidutāja loma. Galvenie darbības virzieni pašlaik ir identificēt konkrētu Latvijas uzņēmumu nepieciešamību pēc P&A un piemeklēt atbilstošus potenciālos pētījumu veicējus no LU pētnieku vidus, kā arī proaktīvi piedāvāt dažādiem uzņēmumiem LU zinātnieku konsultācijas, iestrādes un LU infrastruktūras iespējas. Apkopotā informācija tiks izvietota topošajā LU sadarbības portālā, kurā pārskatāmi būs publicēts LU piedāvājums uzņēmējiem un citiem partneriem. MMC pārstāv LU dažādās nozaru izstādēs un citos pasākumos un aicina arī LU pētniekus izteikt interesi un piedalīties. Vienlaikus MMC loma ir kopīgi ar citām LU struktūrvienībām sniegt priekšlikumus un radīt instrumentus motivējošas, uz sadarbību vērstas gaisotnes uzturēšanai LU iekšienē. Atbilstoši LU stratēģiskajiem mērķiem jāpalielina arī no LU nākušo iesācējuzņēmumu jeb *start-up* skaits, tas ir viens no galvenajiem uzdevumiem nākamajā gadā.

Jauni ceļi ne vienmēr ir gludi

Ilze Grante, LU MMC zinātnes komercializācijas virziena vadītāja, kā galveno iemeslu, kādēļ sadarbība starp LU un privāto sektoru nevedas tik raiti, kā gribētos, nosauc komunikācijas problēmas, kas novērojamas gan LU, gan uzņēmēju pusē, kā arī joprojām salīdzinoši smagnējo informācijas un dokumentu apriti LU. Līdz ar to viens no galvenajiem LU MMC uzdevumiem ir veicināt ne vien uzņēmēju ieinteresētību jaunu pētniecības projektu iegādē, bet arī pašu pētnieku motivāciju piedāvāt savas kompetences un idejas uzņēmējiem. Par to domājot, ir radīta un pašlaik tiek īstenota **LU Atbalsta programma zinātnes izcilībai un komercializācijai** ar nolūku motivēt pētniekus meklēt sadarbības partnerus un piesaistīt finansējumu no publiskā un privātā sektora, kā arī celt pētniecības kvalitāti, publicējot pašas augstākās raudzes publikācijas.

Otrs instruments sadarbības veicināšanai ar privāto sektoru ir **Efektīvas sadarbības projektu programma**, kas paredz LU un partnera līdzvērtīgu finanšu ieguldījumu un arī

Ilze Grante,
LU MMC mārketinga
vadītāja, zinātnes
komercializācijas
virziena vadītāja

LU zinātnieku pārstāvji izstādē Lietuvā. No kreisās: Jānis Bikše, LU MMC mārketinga konsultants, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes Ģeoloģijas nodaļas zinātniskais asistents, Ilze Grante, LU zinātnes komercializācijas virziena vadītāja, Ķīmijas fakultātes pētniece, Vika Telle, LU Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras pārstāve, Mārtiņš Borodušis, LU MMC mārketinga konsultants, Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras pētnieks. Foto: Anna Ramata-Stunda

projekta rezultātu sadalījumu. Tāpēc šis ir lielisks instruments tieši jaunu sadarbības partneru piesaistei un iestrāžu radīšanai turpmākiem sadarbības projektiem.

Taču komunikācijas trūkums starp pētniekiem un uzņēmumiem nav vienīgais iemesls, kas liedz īstenot rezultatīvu sadarbību. Problēma, kas nav nepārvarama, taču jau sākotnējā posmā prasa lielu līdzekļu ieguldījumu, ir nepieciešamā tehnoloģiju gatavības līmeņa sasniegšana, lai to varētu komercializēt. Piemēram, veidojot unikālu vielu maisījumu laboratorijas apstākļos, tiek radīts samērā neliels vielas daudzums. Taču, uzsākot ražošanu lielos daudzumos, mainās virkne apstākļu: stikla kolbā vielu uzsildīt ir ārkārtīgi vienkārši, taču lielos reaktoros to pašu vielu silda jau gluži citādi; specifiska materiāla pārklājuma īpašības mazā laukumā ir viegli nodrošināt, un izmaksas ir nebūtiskas, bet izstrādāt ekonomiski pamatotu tehnoloģiju lielam materiāla apjomam ir sarežģītāk. Līdz ar to nepieciešama tehnoloģijas mērogošana, kam bieži nav nepieciešamās infrastruktūras.

Ideālais Boeing un Šefildas Universitātes sadarbības paraugs

Šādi un līdzīga rakstura šķēršļi ir vieglāk atrisināmi, ja sadarbība ar pasūtītāju tiek veidota jau no projekta attīstības sākotnējiem posmiem. Kā pozitīvs piemērs minama aviokompānijas *Boeing* sadarbība ar Šefildas Universitāti (Lielbritānija), kurā *Boeing* 10 gadu laikā ir izveidojusi savu galveno izpētes centru, kurā ikdienā blakus darbojas gan *Boeing* speciālisti, gan Universitātes pētnieki, kā arī patlaban jau vairāk nekā 70 ar aviācijas nozari saistītu dažāda lieluma uzņēmumu. Tas *Boeing* palīdz ne tikai radīt inovatīvus un kvalitatīvus materiālus un detaļas lidmašīnām, bet arī viegli atlasīt un apmācīt perspektīvākos studentus agrāk par iespējamajiem konkurentiem. Universitāte no tā iegūst visas laboratorijas sniegtās iespējas, finansējumu, kā arī lielu iespēju saviem studentiem apgūt praktiskas iemaņas, reāli darbojoties aviācijas industrijā.

Jaunie zinātnieki apspriež nākamās zinātnes komercializācijas soļus. No kreisās: Mihails Ščepanskis, LU Fizikas un matemātikas fakultātes vadošais pētnieks, MMC konsultants, Ilze Dimanta, Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras pētniece, Ilze Grante, Mārtiņš Borodušķis un Jānis Bikše

Virzības mēraukla – piesaistītā finansējuma apjoms, tā pieaugums un jaunā partnerība

Tāda veida sadarbība kā Šefīldas Universitātei un *Boeing* Latvijā šķiet tāla un, iespējams, nerasniedzama nākotne, taču jau tagad LU veicina sadarbību ar privāto sektoru. Kā atklāj I. Grante, viens no kritērijiem, kas tiek lietots, lai saprastu, vai attīstība notiek pareizajā virzienā, ir piesaistītā finansējuma apjoms – kopējam no privātā sektora piesaistītajam finansējumam jābūt lielākam nekā iepriekšējā gadā. Taču ir arī citi rādītāji, tādi kā partneru skaits industrijā, kopīgi projektu pieteikumi *Horizon2020* un citās programmās, iesācējuzņēmumu jeb *start-up* skaits u. c. Bet kas ir labāk? Daudzi nelieli projekti vai viens milzīgs? Sprotams, uz šo jautājumu vienas atbildes nav.

I. Grante atzīst – lai gan viens liels līgumpētījums dod jūtamu ieguldījumu LU finansējuma ziņā, ne mazāk svarīgi ir veidot jaunas partnerības, tādējādi stiprinot daudzus LU pētniecības virzienus un sadalot iespējamus riskus. Līdz ar to arī jaunu sadarbības līgumu skaits ir viens no nozīmīgiem kritērijiem darbības izvērtēšanā. Ilglaicīgas attiecības starp uzņēmumiem un pētniekiem ļauj pētījumus attīstīt un turpināt daudzu gadu garumā, tā garantējot kvalitāti un pētniecības virziena attīstību zinātniskā līmenī, kā arī stabilitāti, tādēļ sadarbības ilglaicīgums ir būtisks.

Zinātnes komercializācijā saņemtā nauda – pētniekiem un Universitātei

Uzņēmums par pētījumiem maksā naudu. Kur tā paliek? Protams, lielākā daļa no saņemtās naudas tiek pētījumu veicējiem pēc līgumā noteiktās stundu likmes un par padarīto darbu, kā arī materiālu iegādei. Eiropas projektu rezultātu komercializācijā gūtie ienākumi ir jāiegulda Universitātes attīstībā, savukārt ienākumu sadalījumu no pārējā LU intelektuālā īpašuma komercializācijas noteiks pašlaik izstrādes stadijā esošie LU intelektuālā īpašuma pārvaldības noteikumi. Protams, līdz ar jaunās studentu pilsētiņas izveidi Torņakalnā netrūks projektu, kur ieguldīt līdzekļus. Paredzams, ka Torņakalna kampaņa attīstībai būs nozīmīga loma LU un uzņēmējdarbības saskarsmē.

Iespējas arī sociālo un humanitāro zinātņu pētniekiem

Lai gan līdz šim galvenokārt finansējumu ir saņēmuši eksakto zinātņu projekti, iespējas un sadarbības partnerus var atrast arī sociālo un humanitāro zinātņu pētnieki, kā arī māksliniecisko un radošo projektu īstenotāji. Ilze Grante pat īpaši aicina sociālo un humanitāro zinātņu pētniekus iesaistīties ar saviem projektiem finansējuma meklējumos, jo, veidojot sadarbības piedāvājumu uzņēmumiem un sociālajiem partneriem, nozīmīga ir piedāvājumu daudzveidība. Bez tam jāatceras mūžsenā patiesība, ka inovācijas rodas, saskaroties dažādām nozarēm. Pat vismalkākais datortāls bez mākslinieka un psihologa taču būtu vien metāla gabals un bez inženiera – vien ideja vai skaista bilde.

How to make science marketable?

The University of Latvia (UL) researchers, teachers and students daily implement research, quite often leading to creation of innovation: new or improved production technologies and methods, as well as completely new products. Often these studies are of a high quality and could significantly contribute to economic development, but they frequently remain only on theoretical or experimental level, the research conclusions forgotten in an archive folder, or the research potential remains unused due to the constant lack of time and funding. Scientists and entrepreneurs have remarkable opportunities to cooperate in creation of unique, high quality products, as well as promotion of applied science. To facilitate this cooperation, UL has initiated and continues to develop a number of new initiatives that will help to build a bridge between these sectors and promote fruitful cooperation. This year for the first time commercialization of the research results obtained in the framework of projects was attempted through licensing – UL publicly offered the intellectual property rights for sale to domestic and foreign companies. The main lines of activity currently include identification of specific Latvian companies' research and development needs, finding the appropriate potential performers of research among the UL researchers, as well as proactively offering the advice and initial results research results of UL scientists and UL infrastructure to different companies. The collected information will be placed in the UL collaboration portal that is currently being created and will contain an easily accessible, structured information about the University's offer to entrepreneurs and other partners. In addition, UL has launched a support program for scientific excellence and commercialization with a view to motivate researchers to look for cooperation partners, to attract funding from the public and private sectors, and to raise the quality of research by issuing publications of the highest standard.

LU Pedagoģijas muzeja vadītāja Aīda Krūze (no kreisās) un RTU pētniece Aīda Zigmunde, 2012. gads

Muzejs un zinātnes vēsture

Pedagoģijas vēstures muzejam Anniņmuižā šogad – 10 gadu jubileja!

Andra Čudare

“Muzejs ir ne tikai vēstures liecību krātuve, bet arī studiju un pētniecības vieta, un šādam muzejam jābūt tur, kur ir studenti, kur vēsturisko pieredzi var nodot jaunajai paaudzei,” uzskata Latvijas Universitātes (LU) Pedagoģijas vēstures muzeja vadītāja Aīda Krūze.

Pirms desmit gadiem atklāšanas lenti pārgriezta tagadējais LU rektors Indriķis Muižnieks, kurš tolaik bija zinātņu prorektors. “Paveikts ir daudz, bet nākotnes ieceru vēl vairāk,” ar smaidu par savu sirdsdarbu saka Aīda Krūze.

Imantas pārle – Anniņmuiža

Kādreiz Imantas apkārtnē bijušas septiņas muižiņas, tagad palikusi tikai viena – Anniņmuiža, kurā arī atrodas muzejs. Muižas ēka pirmo reizi rakstos minēta jau 16. gs., bet tās īpašnieks 18. gs. bija Oto Hermanis fon Fītinghofs-Šēls, kura sievas Annas vārdā muiža nosaukta. Pēc Oto nāves Anna muižu pārdevusi, jo viņai licies, ka vīrs te spokojoties. Aīda Krūze muzejā bijusi arī vēlās nakts stundās, bet spokus gan nav manījusi – tieši otrādi, šķitīs, ka viņai kāds pat palīdz un muzejā ir īpaša aura.

Muižai ir arī neatklāta mistērija – vīrs ieejas durvīm dzami rūķi, kuri tur sakrustotus āmus. Kolēģis no LU

Ģeoloģijas muzeja teicis, ka tas ir Krievijā izplatīts kalnrūpniecības simbols, bet, tā kā neviens muižas īpašnieks ar šo nozari nav saistīts, rūķu nozīme joprojām nav zināma.

Arī pasākumi muzejā tiek rīkoti vēstures kontekstā, piemēram, šogad Muzeju nakts temats bija “Aiz Anniņmuižas durvīm: no aristokrātu villas līdz studentu čalām”. Šai pasākumā studenti centās uzturēt “lustīgās muižiņas” tradīciju, jo kādā 1763. gada avotā muiža nosaukta *Eine kleine Lusthof*. 18. gadsimtā Anna te esot uzturējusi patiesi lustīgas muižas garu, rīkojot dažādus koncertus un izklaides pasākumus.

Interesanti, ka blakus esošo ieliņu pēc A. Krūzes iniciatīvas sauc par Muižas ielu. Pirms trijiem gadiem Rīgas būvvalde lūgusi ieteikt, kādu vārdu dot ieliņai aiz fakultātes, un tā, internetā izpētījusi, ka Rīgā nav Muižas ielas, viņa joka pēc uzrakstījusi priekšlikumu. Saņemts apstiprinājums, un ieliņa pie muzeja nosaukta par Muižas ielu. Arī Muzeju nakts pirmoreiz organizēta 2013. gadā kā Muižas ielas iesvētīšanas svētki.

Darbības saturs – pedagoģijas vēsture

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātei (PPMF) šogad aprit 33 gadi, bet pedagoģija kā zinātne un studiju priekšmets LU ir attīstījusies kopš tās dibināšanas brīža: “Jau otrajā latviešu skolotāju kongresā Tērbatā 1917. gadā tika diskutēts par Latvijas augstskolas dibināšanu, norādot, ka tā nepieciešama zinātnes attīstībai un kvalitatīvai skolotāju

sagatavošanai. Kopš 1919. gada LU (līdz 1922. gadam – Latvijas Augstskola) Pedagoģijas nodaļā tika nodrošinātas studijas skolotāju sagatavošanai. Un, protams, uz zinātni balstītas studijas, jo tieši LU kļuva par pedagoģijas zinātnes centru, pateicoties Aleksandram Daugem, Eduardam Pētersonam, Jānim Kauliņam, Paulam Jurevičam un citiem. Te starpkaru periodā izveidojusies pirmā latviešu pedagoģijas zinātnieku kopiena. Pēc Pedagoģijas nodaļas likvidēšanas darbs turpinājās Pedagoģijas, vēlāk Pedagoģijas un psiholoģijas katedrā/institūtā. Paralēli šai struktūrvienībai 1983. gadā tika izveidota Pedagoģijas fakultāte. Kopš 2004. gada pēc institūta un fakultātes apvienošanas gan zinātniskā, gan akadēmiskā darbība turpinās vēl plašākā profilā – pedagoģija, psiholoģija, izglītības vadība, māksla. Tas ir viens no galvenajiem Pedagoģijas vēstures muzeja uzdevumiem – saglabāt šo struktūrvienību darbības bagāto vē-

Pedagoģijas vēstures kursiem būtu jāatvēr lielāka vieta skolotāju izglītības programmās, jo bez vēsturiskās pieredzes izziņāšanas neveidojas izpratne par ideju attīstību, paradigmu maiņu, par to, kā mūsdienu aktuālo problēmu risināšanā un nākotnes redzējumā izmantot vēsturisko pieredzi.

pinot šo tradīciju, augstskolu docētāju tālākizglītības kursus dažas nodarbības notiek arī muzejā, lai gūtu ieskatu augstākās izglītības vēsturē Latvijā.

Ekspozīcija atspoguļo gan skolu vēsturi, gan augstākās izglītības vēsturi: pirmā skola Baltijā – Rīgas Domskola – ir dibināta pirms 800 gadiem, bet pirmajai augstākās izglītības iestādei Latvijā apritēja 150 gadi. Muzejā aplūkojami skolas soli, rakstāmmašīnas, mācību grāmatas, diplomdarbi, daudziem studentiem interesantas šķiet glītrakstīšanas burtnīcas. Pēc Sociālo zinātņu fakultātes studentu ierosinājuma izveidota izstāde “Tehnoloģijas studiju procesā: no spalvaskāta līdz datoram”.

“Man kā pedagoģijas vēsturniecei joprojām ir jautājums, kāpēc dažādos laikos skolotājs kā svarīgākā profesija prestiža ziņā tomēr nav pietiekami novērtēta – skolotāji taču audzina jauno paaudzi. Ir bijuši laiki, kad skolotājs un mācītājs bija vienīgie izglītotie cilvēki ciemā, tad uz skolotāju skatījās citādi,” saka Aīda Krūze.

Viņa piebilst, ka mūsdienās pārāk daudz tiek prasīts no skolotāja, nevis no skolēna: “Būtu vairāk jāuzticās skolotājiem, jādod lielāka brīvība. Abas manas meitas ir skolotājas, redzu, cik grūts un atbildīgs ir viņu darbs. Tā ir dzīves īstenība – darbs ar bērniem ir svētgā, bet nav viegls.”

Muzeja dārgumi

Katrai lietai muzejā ir savs stāsts, katra nodota ar labām domām, tāpēc visam ir liela vērtība.

Pedagoģijas vēstures muzeja dārgums ir Eduarda Pētersona 1940. gadā aizstāvētā disertācija “Pestalocija personība un pedagoģiskās idejas”, jo tā ir pirmā LU aizstāvētā

disertācija pedagoģijā. Viens eksemplārs glabājas Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, otrs – Pedagoģijas muzejā. E. Pētersons savā darbā atklāj humānās pedagoģijas idejas, tādēļ darbs ir īpaši nozīmīgs.

Īpaša ir LU profesora, Rīgas Skolotāju institūta (RSI) direktora Luda Bērziņa piemiņas istaba, kurā skatāma ekspozīcija, kas pārņemta no L. Bērziņa muzeja Jaundubultos, kā arī viņa mazdēla, LU goda doktora Kristapa Keģi, dāvinātās lietas. Šai piemiņas istabā atrodas arī Aīdas Krūzes dzimtas klavieres. Muzeja krājumā ir daudz materiālu gan par L. Bērziņu, gan RSI absolventiem, kas varētu interesēt pētniekus.

Muzeja galvenais apskates priekšmets maijā bija skolotāju – mēģinātāju kustības vadītāja, muzejnieka Jāņa Grestes iekārtotā Ģeoloģijas un ģeogrāfijas institūta viesu grāmatu (1949–1950). Tā atklāj skolotāju un skolēnu interesi par mūsu zemes dabas bagātībām, derīgajiem izrakteņiem. Patlaban kopā ar fakultātes bibliotēku tiek veidota izstāde, kas veltīta J. Grestes 140 gadu atcerei. Arī Jāņa Grestes un citu pedagogu atdusas vietu apmeklējumi kļuvuši par muzeja tradīciju.

Fondu telpā var pašķirstīt rakstu sērijas “Laikmets un personība” 15 krājumus, kuros iekļauti 130 pedagogu dzīvesstāsti, kurus pētījuši un apkopojuši maģistranti, doktoranti un profesori. Pēdējais, sēriju noslēdzošais krājums, veltīts pedagoģijas vēstures izpētes metodoloģijai, un tajā atklāts arī astoņu ārvalstu profesoru – LU goda doktoru devums pedagoģijas zinātnes attīstībā Latvijā pēc neatkarības atgūšanas. Muzejā glabājas daudz materiālu par starptautisko sadarbību ar Leipcīgas, Frankfurtes pie Mainas, Tībingenes Universitāti un citām augstskolām.

“Man tuva arī Herdera darbu kolekcija, *Hansa Media* veidotā filma par viņu. Ievērojamais vācu filozofs 18. gs. piecus gadus strādājis Rīgas Domskolā. Viņš uzrakstījis ļoti interesantas esejas par ideālu skolu, grāciju un disciplīnu skolā,” stāsta Aīda Krūze.

Nākotnes plāni

“Mūžs ir par īsu, lai apzinātu visu bagāto pedagoģijas vēsturi, bet ieceru ir daudz. Vēlos sakārtot muzeja krājumu, turpināt darbu elektroniskā kataloga un mācību spēku un zinātnieku kolekciju noformēšanā. Šajā darbā tiek iesaistīti arī doktoranti, kuri veic profesora asistenta praksi muzejā. Gadu gaitā ir uzkrāta pieredze muzeja darbā, savākti materiāli par muzejpedagoģijas jautājumiem,” stāsta muzeja vadītāja, un tāpēc viņa vēlētos apkopot muzejpedagoģijas teorētiskos aspektus un praktiskā darba pieredzi.

Muzejs kopš 2010. gada ir Baltijas Pedagoģijas vēsturnieku asociācijas centrs, jo muzeja vadītāja ir šīs asociācijas valdes priekšsēdētāja. Te reizi gadā uz kopsapulci ierodas pedagoģijas vēsturnieki no Tallinas, Tartu, Klaipēdas un Viļņas Universitātes. Asociācijas biedri veikuši pētījumus, un ir izdotas divas grāmatas angļu valodā par izglītības un pedagoģiskās domas attīstību Baltijas valstīs. Pašlaik turpinās projekts par pārmaiņām izglītībā un pedagoģiskajā domā Baltijas valstīs pēc neatkarības atgūšanas un top trešais kopējais rakstu krājums.

Tā kā nākamgad atzīmēsim 500 gadu jubileju reformācijai, kas pavēra ceļu uz izglītību arī latviešu zemnieku bērniem, akcents muzeja darbībā būs vērsts uz konferences sagatavošanu sadarbībā ar Teoloģijas fakultāti un Vēstures un filozofijas fakultāti. Rudenī paredzēta piedalīšanās starptautiskā konferencē Tartu Universitātē, Teodora Lita simpozijā Leipcīgā. Gatavojot referātus, lieti noderēs arī

muzejā uzkrātās vēsturiskās liecības.

Ir jaunas iestrādes sadarbībā ar Rīgas Skolu muzeju, Leipcigas Universitāti un Leipcigas Skolu muzeju. Kolēģu pieredze ir vērtīgs ierosmes avots darbiem nākotnē.

Skolotāja – profesore – muzeja vadītāja

Jau kopš bērnības Aīda Krūze vēlējusies būt skolotāja: “Pulcināju kaimiņu bērnus, liku rakstīt un zīmēt un pukojos, jo viņi tik labi izpildīja uzdoto, ka bija maz, ko labot ar sarkano zīmulī.” Studijas Vēstures un filozofijas fakultātē tika apvienotas ar darbu Laucienes skolā, un, kad Aīda 1983. gadā pārcēlās uz Rīgu, bijusi diplomdarba vadītāja profesore Ausma Špona mudinājusi viņu iestāties aspirantūrā. Pēc disertācijas aizstāvēšanas 1990. gadā nācis piedāvājums vadīt no jauna dibināto LU Pedagoģijas vēstures muzeju.

“Kad vairs nestrādāju skolā, pāris gadus 1. septembris bija skumjākā diena, kad redzēju smaidošus skolotājus ar ziedu klēpjiem. Biju skolēnu mīlēta skolotāja, viņi visi man joprojām ir savējie, nejūtu, ka jau 30 gadus skolā nestrādāju,” atceras Aīda Krūze. “Pamazām augu arī Pedagoģijas un psiholoģijas katedrā, vispirms atbildēju par studentu praksēm, tad kļuvu par docenti, profesori. Pēc institūta un fakultātes apvienošanas astoņus gadus vadīju fakultātes Pedagoģijas nodaļu. Pedagoģijas vēsturē esmu vadījusi septiņu doktorantu promocijas darbus, pašlaik izvērtēšanai nodots astotais pētījums. Nu esmu emeritētā profesore un vadošā pētniece. Tagad vairāk laika varu veltīt muzejam. Reizēm pati brīnos, kā darbu gūzmā gadu gaitā šeit tik daudz savākts un iekārtots.”

Pedagoģijas muzeja pirmsākumi meklējami 1990. gadā Kronvalda bulvāra ēkā, kur Aīda mazā auditorijā sākusī veidot ekspozīciju: “Kad Pedagoģijas un psiholoģijas institūts apvienojās ar fakultāti, staigāju apkārt Anniņmuižai un uzzināju, ka ēkas otrais stāvs ir tukšs un iet postā. Ar zinātņu prorektora profesora Indriķa Muižnieka atbalstu tika veikts remonts, un tā pamazām izveidojās muzejs, kuru atklājām 2006. gada aprīlī.”

Muzeja vadītāja atzīst, ka skaistākie brīži muzeja vadīšanā ir tad, kad izdodas apmeklētājus aizraut, gandarī uzdotie jautājumi un pateicība pēc ekskursijām. Prieks, ka muzejā bieži iegriežas fakultātes absolventi. Bet galvenais – te studentiem rodas atskārsme par muzejiskām vērtībām, te nodarbībās viņiem tiek dota iespēja labāk izprast pedagoģijas problēmu vēsturisko attīstību. Profesore uzskata, ka pedagoģijas vēstures kursiem būtu jāatvēr lielāka vieta skolotāju izglītības programmās, jo bez vēsturiskās pieredzes izziņāšanas neveidojas izpratne par ideju attīstību, paradigmu maiņu, par to, kā mūsdienu aktuālo problēmu risināšanā un nākotnes redzējumā izmantot vēsturisko pieredzi. Un te muzeja īpašā vide, krājums un muzeja sadarbība ar studentiem var dot nozīmīgu ieguldījumu.

Aīda Krūze izstādes “Augstākās izglītības vēsture Latvijā” atklāšanā, 2012. gads

Pēc šā gada Muzeju nakts pasākuma, kuru apmeklēja ne vien pedagoģijas vēsturnieki un studenti, bet arī daudzi Imantas un Zolitūdes iedzīvotāji, viesu grāmatā lasāms: “Paldies par labi sagatavoto Muzeju nakts vakaru. Apbrīnojam Jūsu entuziasmu, saglabājot Imantas vēsturi”; “Paldies par muzikālu, literāru un vēsturisku iespaidu kopu!”; “Bija patīkami uzziņāt, ka vēl kaut kur ir ekspozīcija par Ludi Bērziņu”. Vai var būt lielāka atziņība par šiem vārdiem? Gandarījums par paveikto ir muzeja vadītājas lielākā balva.

Pedagoģijas vēstures muzejs

Pastāvīga ekspozīcija atklāta 2006. gada 19. aprīlī

Muzeja apmeklētāju skaits 2015. gadā – 608

Krājuma vienības – ap 2000

Būtiskākais notikums 2015. gadā – rakstu sērijas “Laikmets un personība” (2000–2015) noslēguma pasākums

Museum and history of science

The UL Faculty of Education, Psychology and Art celebrates its 33rd anniversary, but pedagogy as a science and a study course at the University has evolved since the moment of its establishment. Since 1919, the University of Latvia (until 1922 – Latvian Higher School) Department of Pedagogy provided studies for teacher training. And, of course, science-based studies, as the UL became the centre for pedagogical science due to the efforts of Aleksandrs Dauge, Eduards Pētersons, Jānis Kauliņš, Pauls Jurevičs and others. In the interwar period, the first Latvian pedagogical scientific community was created here. Pedagogy is closely linked with every aspect of life, therefore a visit to the museum could be interesting also to the representatives of other sciences, who also teach. A particular treasure of the Museum of Pedagogy History is the dissertation defended by Eduards Pētersons in 1940 “Personality and pedagogical ideas of Pestalozzi”, because it is the first dissertation in pedagogy defended at the UL. An exceptional experience is the memorial room of the UL Professor, Riga Teachers’ Institute (RTI) Director of Ludis Bērziņš, showing the exposition brought from L. Bērziņš Museum in Jaundubulti. Since 2010, the museum is the centre of the Baltic Pedagogical Historians Association, as the director of the museum is also the Chair of the Association’s Board. Here once a year pedagogical historians from Tallinn, Tartu, Klaipeda and Vilnius University gather for the general meeting. Association members have conducted studies and issued two books in English on development of education and pedagogical thought in the Baltic countries.

“Aristotelis” – visu studentu svētki

Jaunā studenta svētki 50 gadu laikā joprojām ir vitāli, bet – dziļākas idejiskās šķautnes gaidās

Baiba Kalna

Ikvienam, kurš ir vai reiz bijis pirmkursnieks Latvijas Universitātē (LU), iekļūšana studentu kārtā sākusies ar Aristoteļa svētkiem. Šogad tradicionālie Aristoteļa svētki atzīmē savu 50. gadskārtu – jau piecdesmito reizi pirms mācību gada uzsākšanas Doma laukumā pulcējās jaunie LU studenti, lai pēc svinīgās ceremonijas dotos gājienā uz savu *Alma Mater*. Laiki mainījušies, bet tradīcija dzīvo un attīstās. Un joprojām paliek visu milēta. Nevienā citā Latvijas augstskolā un pat visās Baltijas valstīs nav nekā tik vērienīga, studiju gadu uzsākot, kā LU “Aristotelis”.

Kā Varoslavāns nosargāja Aristoteli iepretim Lomonosovam

Pirms 50 gadiem viens no galvenajiem iniciatoriem idejai par studentu svētkiem, ar kuriem tiek iezīmēts studiju sākums, bija toreizējais LU zinātņu prorektors profesors Alberts Varoslavāns. LU Teoloģijas fakultātes pēdējā gada doktorants, pašlaik Vācijā strādājošais mācītājs **Rinalds Gulbis**,

kurš 10 gadus aktīvi piedalās Aristoteļa svētku organizēšanā un pēdējos gadus arī vada ceremoniju Doma laukumā, speciāli uz to ieradams no Vācijas, atzīmē,

Rinalds Gulbis: “80. gados Aristoteļa svētki bija zināmas brīvdomības un protesta, atmodas gara piepildīti.”

ka LU ir unikāla Baltijas mērogā ar šo svētku vērienīgumu. Studiju gada sākums tiek atzīmēts arī citur, tostarp abu pārējo Baltijas valstu augstskolās, taču Aristoteļa svētki izceļas ar kvalitāti un bagātīgām tradīcijām.

Svētku ideja un izpildījums ir visai monolīts un gadu gaitā īpaši nav mainījies. Protams, sākotnēji arī šo svētku norisē bija nepieciešams iekļaut atsevišķas nodevas valdošajam režīmam, taču to nav bijis daudz. Sākotnēji svētku scenārijs bija jānes saskaņot uz toreizējo Kirova rajona partijas komiteju, kur gan tas vienmēr ticis apstiprināts, atceras LU kultūras, mākslas un izglītības jaunrades biedrības “Juventus” direktore **Edīte Simanoviča**, kura Aristoteļa

No partijas komitejas nācis iebildums, ka studentu svētku nosaukšana Aristoteļa vārdā skan pārāk buržuāziski un tie jāpārdevē par Mihaila Lomonosova svētkiem.

LU Kultūras, mākslas un izglītības jaunrades biedrības “Juventus” direktore Edīte Simanoviča Aristoteļa svētkos joprojām spēlē vienu no galvenajām lomām

svētku rīkošanā aktīvi darbojās no 1973. līdz 2006. gadam. Savukārt R. Gulbis stāsta, ka pēc pirmajiem Aristoteļa svētkiem no partijas komitejas nācis iebildums, ka studentu svētku nosaukšana Aristoteļa vārdā skan pārāk buržuāziski un tie jāpārdēvē par Mihaila Lomonosova svētkiem. Tad profesors Varoslavāns esot iebildis, ka tieši Lomonosovs laikmeta liecībās izskatās visnotaļ buržuāziski ģērbts, un kompartijas funkcionāri piekrituši, ka svētki tiek saukti slavenā grieķa vārdā.

Studentiem bija jāizpērk savu fakultāšu dekāni

Aristoteļa svētki allaž pa īstam ir sākušies Rīgas sirdī – Doma laukumā – un notikuši visai brīvā gaisotnē. E. Simanoviča atzīst: “Izstrādājām scenāriju tā, lai Doma laukumā valdītu studentiskais gars. Piemēram, studentiem bija jāizpērk savu fakultāšu dekāni u. tml. Ilgus gadus svētku organizēšanā piedalījās un man daudz palīdzēja ilggadējais LU Studentu teātra režisors Imants Adermanis, vēlāk Ārijs Geikins. Laba sadarbība mums bija ar Latvijas Radio, kas palīdzēja apskaņot Doma laukumu. Vienmēr bija intrīga – kurā Doma laukuma punktā parādīsies Aristotelis, kurš ir runājis gan no Rīgas Biržas ēkas, gan no Radiomājas balkona, gan pat no Doma baznīcas torņa. Pēc LU rektora un citu svinīgajām uzrunām Doma laukumā sekoja gājiens uz Universitātes galveno ēku Raiņa bulvārī 19. Sākotnēji tas virzījās no Doma laukuma uz Nacionālo teātri, tad pa Valdemāra ielu uz Raiņa bulvāri, satiksme tika slēgta, studenti nāca dziedādami. Dziedājām Jāzepa Vītola sarakstīto LU himnu ar Edvarda Virzas vārdiem, tautasdziesmas, mūsu kroņa numurs bija Valtera Kaminska skanīgais “Mūsu Gaudeamus”. Ļoti emocionāli bija svētki pēc neatkarības atjaunošanas 1991. gadā, kad mainījās gājienu maršruts un pirmo reizi gājām pie Brīvības pieminekļa. Tāpat, piemēram, 2003. gadā studenti ļoti emocionāli uzņēma Vairas Vīķes-Freibergas sirsnīgo un skaisto uzrunu Doma laukumā.”

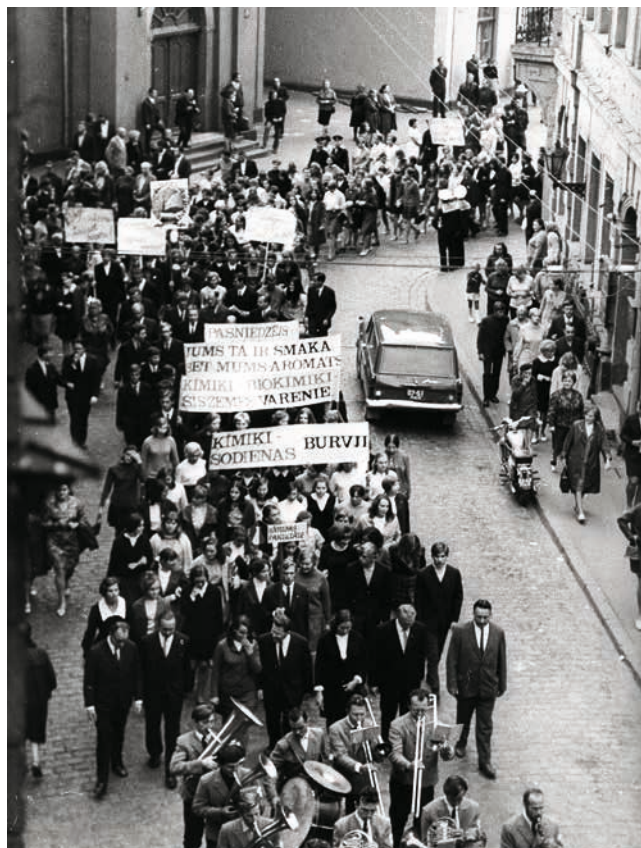
Ļoti emocionāli bija svētki pēc neatkarības atjaunošanas 1991. gadā, kad mainījās gājienu maršruts un pirmo reizi gājām pie Brīvības pieminekļa.

Ļoti emocionāli bija svētki pēc neatkarības atjaunošanas 1991. gadā, kad mainījās gājienu maršruts un pirmo reizi gājām pie Brīvības pieminekļa. Tāpat, piemēram, 2003. gadā studenti ļoti emocionāli uzņēma Vairas Vīķes-Freibergas sirsnīgo un skaisto uzrunu Doma laukumā.”

R. Gulbis atzīmē: “Astoņdesmitajos gados Aristoteļa svētki bija zināmas brīvdomības un protesta, atmodas gara piepildīti. 1988. gadā šajos svētkos pirmo reizi parādījās sarkanbaltsarkanais karogs. Deviņdesmitajos gados svētkos atgriezās studentu korporācijas, tās gājienā devās pirmās.” Bet E. Simanoviča uzsver, ka visu šo 50 gadu laikā svētki nav tikuši atcelti ne reizi, tie notika pat pēc augusta puča. Viņa arī atceras visus, kas savulaik uzrunājuši studentus Aristoteļa tērpā, tie bijuši aktieri Arnis Līcītis, Kārlis Auškāps, Imants Adermanis, Gundars Āboliņš, Harijs Spanovskis, Guntis Skrstiņš, žurnālists Dzintris Kolāts un aktieris Jānis Paukštelis šogad.

“Aristotelis” un augstskolu konkurence...

Kādreizējais LU rektors **Juris Zaķis**, kurš Aristoteļa svētku gaisotnē un tradīcijās sāka iejusties 1984. gadā, tolaik būdams LU zinātņu prorektors, atceras: “Bija jautājums, kā pārņemt šo tradīciju. Īpašas izmaiņas svētku ceremonijā nenotika, domājām gan, kā padarīt to atraktīvāku, ieviesām atsevišķus jaunus elementus. Piemēram, sākotnēji viens no svētku stila elementiem paredzēja, ka atklāšanas brīdī ceremonijas vadītājs no tribīnes sauc: “Aristoteli, parādies!”, un Aristotelis parādījās uz Radiomājas balkona. Manā laikā tas

Aristoteļa svētku gājiens virzās cauri Vecrīgai 1970. gadā

Universitātes vadība Aristoteļa svētkos 1986. gadā

Aktieris Gundars Āboliņš Aristoteļa lomā 1988. gadā
Foto no LU Vēstures muzeja krājuma

LU bijušais rektors Juris Zaķis (2016. gada septembrī) vēlētos redzēt, ka Aristotelis kļūtu par Vislatvijas studentu svētkiem.
Foto: Guntis Rozenbergs

mainījās – Aristotelis Doma laukumā ieradās kā viesis. Savulaik man bija jautājums: kāpēc šiem svētkiem dots tieši Aristoteļa vārds? Kas mums šodien ir Aristotelis? Šajā nosaukumā parādās tas, ka Eiropa no viduslaikiem ir atzinusi – zinātnes un izglītības sākotne ir Grieķijā, pēc tam to pārmantoja Romas Impērija un pēc tam Eiropa. Aristoteļa vārds studentu svētkiem ir izvēlēts veiksmīgi; tas simboliski iznes mūs ārpus Latvijas robežām, iekļaujot kopējā Eiropas zinātnes un akadēmiskās izglītības strauvē.

Mans sapnis bija, ka valsts augstskolas beigtu konkurēt savā starpā, jo – kā gan var konkurēt pats ar sevi? Aristoteļa svētki varētu kļūt par vienu no šā procesa sastāvdaļām, kad visi studenti izietu Rīgas un līdz ar to arī visas Latvijas centrā – Doma laukumā – kā vienota saime.

visas Latvijas centrā – Doma laukumā – kā vienota saime. Diemžēl, kad beidzu rektora gaitas, mūsu augstskolu konkurences ideja uzplauka. Man ir mazliet skumīgi, ka ideja par kopējiem visas studentijas svētkiem tālāk nevirzījās. Laikam katrai idejai savs laiks.”

No Doma laukuma uz Aristoteļa balli Lielajā aulā

R. Gulbis piebilst: “Svētku tradīciju esam saglabājuši visnotaļ nemainīgu. Bet ļoti mainījušies ir paši studenti. Agrāk studentiem šie bija lielākie svētki, tagad daudziem

lielāku vietu pasākuma gaitā ieņem balles gaidīšana. Tomēr mūsu akadēmiskā saime ir ļoti liela, un šī ir pirmā reize, kad Doma laukumā satīkies visiem kopā, iepazīties ar Universitātes un fakultāšu vadību, jauniejiem studiju biedriem. Ceremonijā piedalās izglītības un zinātnes ministrs un bieži arī Valsts prezidents. Aristoteļa svētki ir ļoti cienījams un nozīmīgs notikums.” Savukārt E. Simanoviča atzīst – lai Aristoteļa svētki nezaudētu savu īpašo auru, būtu labi, ja ceremonija Doma laukumā ar svinīgajām uzrunām būtu vairāk akadēmiska, ampelēšanos atstājot gājienam un ballei svētku noslēgumā. Viņa arī šaubās, vai ballītei jau pašā studiju sākumā pirmkursniekiem būtu atverama Universitātes galvenās ēkas sirds – Lielā aulā. “Mans novēlējums visiem studentiem – vairāk iedziļināties Aristoteļa svētku būtībā un studiju laikā apzināties, kas priekš viņiem ir Universitāte, kā arī iemācīties studentu himnu un Latvijas Universitātes himnu, lai, to dzirdot, nebūtu jājautā – kas tā par dziesmu?”

Bet ko šie svētki nozīmē pašiem studentiem, un kāda ir viņu attieksme pret tiem? LU Studentu padomes priekšsēdētāja **Santa Zarāne** uzsver, ka svarīgs ir viss pasākums kopumā. “Šis ir vissvarīgākais Studentu padomes rīkotais pasākums, ar ko studentus ievadam Latvijas Universitātē. Uztveram to kā tradīciju. Svinīgajā ceremonijā Doma laukumā piedalās ne tikai jaunie studenti, to apmeklē arī agrāko gadu studenti, korporācijas, visi, kuri to vēlas. Domāju, ka svētku pirmajā daļā lielos vilcienos nekas nav jāmaina arī nākotnē. Pēc Doma laukuma seko gājiens un balle. Pusnaktī tiek skaitīts studentu zvērests, kad jaunieši kļūst par

LU Studentu padomes priekšsēdētāja **Santa Zarāne** uzskata, ka “Aristotelis” ir ne tikai jauno, bet visu studentu svētki

Aristoteļa svētki 2016. gada 4. septembrī LU Lielajā aulā
Foto: Vilmārs Bērziņš

“Aristotelim” – 50. 2016. gada 4. septembrī Doma laukumā
Foto: Vilmārs Bērziņš

LU rektors I. Muižnieks un fakultāšu dekāni Doma laukumā.
"Aristotelim" – 50

Studentu gājienu dalībnieki tuvojas Brīvības piemineklim.
2016. gada 4. septembrī

studentiem," saka S. Zarāne. Viņa nedomā, ka vairākums jauno studentu svētkos gaida galvenokārt ballīti. S. Zarāne arī pamato, kāpēc Aristoteļa ballei, kas gadu gaitā ir notikusi dažādās vietās, pēdējos gados izvēlēta Universitātes Lielā aula: "LU pašlaik ceļ un grib attīstīt studentu pilsētiņu Torņakalnā. Kad tā būs gatava, LU galvenā ēka Raiņa bulvārī paliks bez fakultātēm un studentiem. Ir interesanti un būtiski, ka jaunie studenti šajā – Universitātes galvenajā – ēkā var pabūt jau studiju sākumā Aristoteļa svētku laikā un pēc tam, beidzot studijas, šeit saņemt savus diplomus. Turklāt "Aristotelis" – tie ir ne tikai jauno, bet visu studentu svētki. Aristoteļa balle domāta ne vien pirmkursniekiem, uz to aicinām arī LU darbiniekus, Studentu padomes pārstāvjus un visus Latvijas Universitātē studējošos."

Ir interesanti un būtiski, ka jaunie studenti šajā – Universitātes galvenajā – ēkā var pabūt jau studiju sākumā Aristoteļa svētku laikā un pēc tam, beidzot studijas, šeit saņemt savus diplomus.

Nenoliedzami, mēs varam būt lepni, ka Aristoteļa svētki notiek jau piecdesmit gadu. "Šie svētki ir patiešām skaists un vērienīgs pasākums," uzsver J. Zaķis, "un šai tradīcijai nākotnē ir jābūt virzībai un arī mainībai. Tai jāpiešķir vēl kāda lielāka, dziļāka idejas šķautne. Latvijas Universitātes studentu svētki varētu kļūt par Vislatvijas studentu svētkiem, un tālāk jau mēs uz tiem varētu aicināt arī viesus no tālākām zemēm." J. Zaķis aicina neaizmirst par nepieciešamību pēc vērienīgām idejām. Atliek šim novēlējumam pievienoties.

Atliek šim novēlējumam pievienoties.

No Doma laukuma – uz Alma Mater. 2016. gada 4. septembrī

Aristoteļa svētki izskan ar studentu balli LU Lielajā aulā līdz rīta gaismai

Latvijas Universitātes pamati Ernesta Felsberga dzīvē

Māra Kiope, Dr. filoz., Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta vadošā pētniece

Kādā no profesoram Ernestam Felsbergam veltītajiem nekroloģiem 1928. gada septembrī lasām vārdus: “Varbūt mūsu tagadējās viltīgi sarežģītās sabiedriski politiskās dzīves šauri egoistiskie un demagoģiskie darbinieki prof. Felsbergu neturēja par vērtīgu darbinieku, – varbūt! Bet tie tautskolotāji, kas nav vēl pavisam “svešos valgos sapinušies”, Felsbergu ilgu gadu pieminēs.”* No šā citāta ir saprotams, ka Latvijas Universitātes (LU) pirmais rektors Ernests Felsbergs bija neērta persona tiem, kam vairāk par kopīgo labumu rūp personiskā labklājība – vienalga, par kādu maksu, bet vispirms jau sabiedrības izglītība, zinātne un kultūra šķiet malā atstājamas jomas, kurās nevajag tērēties.

LU pirmajam rektoram Ernestam Felsbergam – 150

Taču Latvijas Universitāte kā Latvijas nacionālā augstskola tika veidota pēc pavisam citiem principiem. Un, balsoties tikai uz šādiem principiem un dzīves filozofijas pamatiem, tā varēja būt tik cieši saistīta ar Latvijas valsti, ka kļuva par būtisku nācijas attīstības un modernizācijas spēku. Šie principi nebija iztēles lolojums, bet gan Eiropas kultūrā dziļi sakņoti priekšstati, kurus īstenoja dzīvi cilvēki, kas spēja būt pašatdevīgi tās cerīgi skaistās realitātes darināšanā, kuras iespējas pavērsās vēsturē pēc Pirmā pasaules kara.

Par izglītību kā kopējo labumu un cilvēcisku sabiedrību

Ernests Felsbergs realitāti skatīja kopsakarībās – cik svarīga ir izglītība, kā tā spēj mainīt cilvēka, sabiedrības un valsts dzīvi, cik daudz ir jāiegulda tajā un cik daudz – katrā cilvēkā, kas vēlas izglītoties. Būt Latvijas Universitātes pirmajam rektoram – tas jau nozīmē sava vārda ierakstīšanu vēsturē. Taču vēl svarīgāk ir nopietni ņemt vērā tos cilvēciski nozīmīgos principus, kas veido E. Felsberga pārliecību par universitātes kopību un virzību.

Vispirms tās ir rūpes par izglītību kā kopējo labumu. Ceļā uz augstāko izglītību nākamais rektors iepazīst to spēku, ko cilvēkā atraisa un veicina labvēlīga kopība. Cilvēks ir būtne attiecībās, tāpēc mūsdienu pārspīlētā individuālisma kultūrā ir atkal jāmacās tā cilvēciskās dzīves prakse, kas Felsberga jaunībā, 19. gadsimta beigās Latvijā, bija pašsaprotama. Rūpēties par kopējo labumu nozīmē nevis atmet citiem to, kas pašam paliek pāri, bet gan cieņpilni un atbalstoši raudzīties uz citu cilvēku, vēlot tam labumu viņa paša dēļ. Jo tad cilvēks tāpat raudzīsies uz citiem cilvēkiem, tā veidosies stipras kopības saites, savstarpēja solidaritāte un vienkārši cilvēciska sabiedrība, pēc kādas esam tik ļoti izslāpuši.

Rūpēties par kopējo labumu nozīmē nevis atmet citiem to, kas pašam paliek pāri, bet gan cieņpilni un atbalstoši raudzīties uz citu cilvēku, vēlot tam labumu viņa paša dēļ.

Tiecība uz augstāko izglītību

Nākamais LU pirmais rektors Jānis Ernests Teodors Felsbergs (1866. gada 7. novembris – 1928. gada 31. augusts) piedzima Cēsu novada Nēķenes pagasta Pīkāņu mājās. Tēvs Reinis bija mežsargs, māte Kristīne – saimniece. Drīz vien pēc vīra nāves viņa kļuva par sava trīsgadīgā dēla skolotāju,

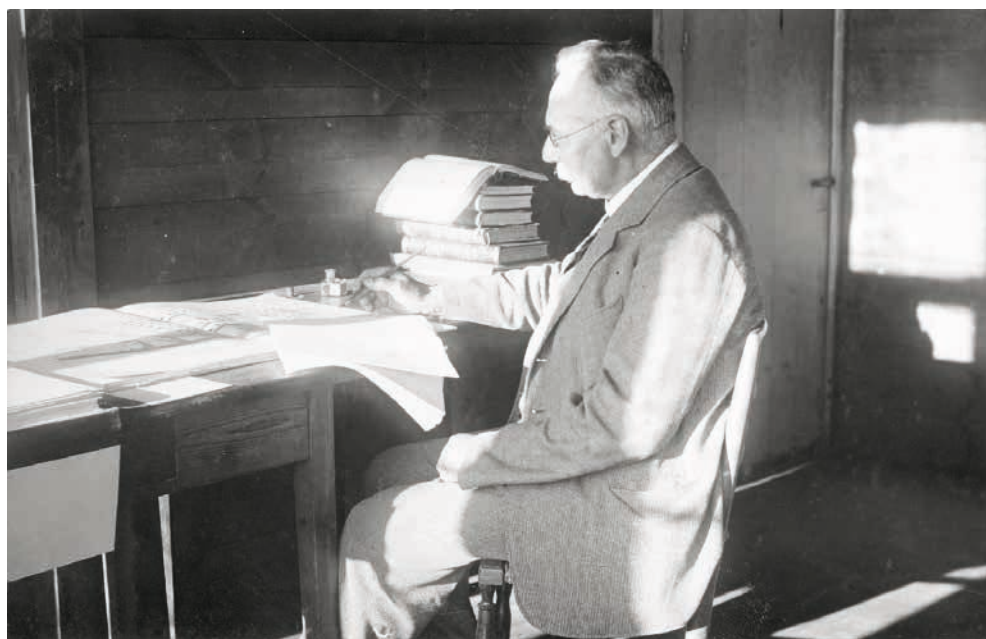
kuram iemācīja lasīt, rakstīt, rēķināt un Bībeles pamatus. Pēc pagastskolas un Dzērbenes draudzes skolas pabeigšanas E. Felsbergs mācījās Cēsu apriņķa skolā. Tālākām mācībām naudas nebija, un Ernests strādāja par kalpu audzētēva saimniecībā. Taču dažādos lauku darbus viņš darīja, vienā rokā turēdams grāmatu un turpinādams pilnveidoties pašmācības ceļā. Māte no sirds atbalstīja dēla centienus pēc izglītības un mudināja iet šo ceļu, lai cik grūts tas arī neliktos 19. gadsimta otrajā pusē Latvijas laukos augušam jaunietim. Turklāt pirmās nacionālās atmodas gaisotnē valdīja ļoti stipra vispārējā pārliecība, ka latviešu tauta var būt līdzvērtīga citām Eiropas nācijām, un galvenais ceļš uz to ir izglītība, kas var nodrošināt sabiedrības racionālu un humānu attīstību.

Ir ļoti svarīgi, ka Ernests Felsbergs nebija vientuļš mērķtiecīgajā virzībā uz izglītības iegūšanu. Māte Kristīne ticēja dēla sapņiem un spējām un mudināja neatkāpties no iecerēs par tālākām studijām. Arī Dzērbenes skolotājs Toms Gailītis, tāpat kā tolaik citi skolotāji daudzviet Latvijā, rūpējās par saviem bijušajiem skolēniem. Tie pulcējās viņa mājās katru svētdienu, lai būtu kopā, atbalstītu cits citu un atstātu domāšanu. Tiek uzskatīts, ka šis svētdienas tikšanās ir ļoti veicinājušas Ernesta Felsberga spēju attīstību un izglītošanās motivācijas nostiprināšanos. Skolotāja dzīvesbiedre Paulīne rosināja Ernesta interesi par grieķu kultūras un mākslas pētniecību. Antīkās pasaules mākslas vēsture ir vēlākā Tērbatas profesora E. Felsberga specialitāte.

Skolotājs, kas māca priekšmetu un dzīvi

Vairāk nekā 10 gadus Ernests Felsbergs strādāja par skolotāju un nopietni gatavojās augstskolas studijām. Viņš bija palīgskolotājs Nēķena skolā un Vecpiebalgas Veļķu pagastskolā. Te atkal sastopamies ar nozīmīgu kultūrvides raksturojumu – šīs lauku skolas bagātīgā bibliotēka ļāva Ernestam nopietni iepazīties ar Eiropas literatūras mantojumu. Piedaloties skolotāju sanāksmēs, kas notika draudzes mācītāja vadībā, risinājās koleģiāla un brīva domu apmaiņa par to, kā labāk veikt skolēnu izglītošanu. E. Felsbergs šai skolotāju kopībā guva ierosmi padziļinātai interesei par pedagoģiju, jo sevišķi par didaktiku jeb pasniegšanas metodēm.

Pēc tam nākamais rektors četrus gadus strādāja par mājskolotāju Līksnā pie Daugavpils. Te jaunais mājskolotājs pievērsās dabaszinātņu studijām, tai skaitā vācot augu un kukaiņu kolekcijas. Pēc šā posma Felsbergs pieņēma mājskolotāja praksi Liepkalnē pie mācītāja Štolla, un, turpinot mērķtiecīgo virzību uz augstākā līmeņa studijām, sāka mācīties grieķu un latīņu valodu. Seno valodu zināšanas pavisam labi E. Felsbergs apguva pie profesora Jāņa Endzelīna, kurš tolaik bija Tērbatas Universitātes mācībspēks. Felsbergs turpināja mājskolotāja darbu Ogresmuižā un sekmīgi nokārtoja eksāmenus Rīgas Aleksandra ģimnāzijā.

Ernests Felsbergs strādā pie savas grāmatas "Grieķu vāzu gleznas" lauku mājās Cēsu rajona Pipariņos 1926. gadā

Tautskolotāja darbā pavadītajos gados Ernests Felsbergs pārliecinājās par to, ka skolotājs māca gan priekšmetu, gan dzīvi. Tur, kur ir skolotājs, var veidoties vietējā kultūras dzīve, kopība, kurā citam citu atbalstīt, izglītēt un palīdzēt virzīties pa izvēlēto dzīves ceļu saistībā ar kopējā labuma ideāliem. Tāpēc nacionālā augstskola – Latvijas Universitāte – iecerēta galvenokārt skolotāju sagatavošanai, kuri līdzīgi smaržīgai eļļai ieplūstu sabiedrībā un būtu gaismas, savstarpējā draudzīguma un cilvēka daudzpusīgas attīstības veidošanas centrā visās Latvijas apdzīvotās vietās.

Nacionālā augstskola – Latvijas Universitāte – iecerēta galvenokārt skolotāju sagatavošanai, kuri līdzīgi smaržīgai eļļai ieplūstu sabiedrībā un būtu gaismas, savstarpējā draudzīguma un cilvēka daudzpusīgas attīstības veidošanas centrā visās Latvijas apdzīvotās vietās.

Centieni radīt eiropiskas kultūras sabiedrības attīstības cēlonību Latvijā

Beidzot 1897. gadā, pēc mājskolotāja darbā Latgalē pavadītās vasaras, E. Felsbergs iestājās Tērbatas Universitātē. Tur viņš studēja klasisko filoloģiju, vasarās atkal pievērsoties mājskolotāja praksei Krievijā, lai nopelnītu naudu studijām. Augstskolu E. Felsbergs pabeidza 1901. gadā, pēc tam darbojās Pēterburgas un Berlīnes universitātēs.

No 1906. gada rudens semestra E. Felsbergs lasīja lekcijas Tērbatas Universitātē par grieķu un romiešu vēsturi un mākslu. Viņš izvairījās iesaistīties akadēmiskai videi raksturīgajās intrigās, tā vietā savus spēkus un laiku veltot antīkās pasaules vēstures, filozofijas un mākslas pētniecībai. Antīkās kultūras kā Eiropas sakņu kultūras studijas Felsbergam bija svarīgas, lai vienlaikus domātu par to, vai un kā ir iespējams radīt eiropiskas kultūras sabiedrības attīstības cēlonību Latvijā. Bez šaubām, tas kļuva iespējams tikai pēc Latvijas Republikas nodibināšanas. Latvijas Universitātes (to laika – Latvijas Augstskolas) pirmās gadskārtas svētku ievadrunā 1920. gada 28. septembrī rektors Ernests Felsbergs teiks: "Spoža augstskola brīvā Latvijā allaž bija manas

jaunības sapnis, bet toreiz šis sapnis likās esam tik tālu no patiesības, ka nemaz necerēju, ka manā mūžā viņš vēl varētu piepildīties.” Tai pašā runā rektors pieminēs kaujās par Latvijas brīvību kritušos, kuri ir ziedojuši dzīvību laikā, kad par Latvijas brīvību iestājās tikai tie, kuriem brīvība bija dārgāka par dzīvību.

Nacionālajai augstskolai jāuztur spēkā virzība uz patieso, labo un skaisto

Bet 20. gadsimta sākumā, strādājot Tērbatas Universitātē, grieķu kultūras studijās E. Felsbergs pētīja, kā, sekojot patiesā, labā un skaistā ideāliem, grieķiem bija izdevies gūt uzvaras cilvēka cīņā pašam ar sevi – ar savu tumsu un par savu tikumu izkopšanu. Felsberga metode arī mākslas pētniecībā ir: skatīt skaistumu kā iespējami pilnīgāko idejas īstenojumu. Skaistums, kuru vērojot rimst visas alkas, ir ne tikai reiz bijušas sabiedrības ideāls, tam ir plašāks vispārinājums – tas, kas ir patiesi labs, vienmēr ir arī skaists. Arī universitātes dzīvē, studijās, cilvēku attiecībās ir jāizpaužas skaistajam.

Skaistums, kuru vērojot rimst visas alkas, ir ne tikai reiz bijušas sabiedrības ideāls, tam ir plašāks vispārinājums – tas, kas ir patiesi labs, vienmēr ir arī skaists. Arī universitātes dzīvē, studijās, cilvēku attiecībās ir jāizpaužas skaistajam.

pārliecība par to, kādai ir jābūt Latvijas augstskolai – tai ir jāorientējas uz augstu akadēmisko līmeni, teorijas un tautas praktisko vajadzību pārdomātu sasaisti, sadraudzību ar ārzemju augstskolām, lietišķumu un koleģialitāti akadēmiskajā kolektīvā.

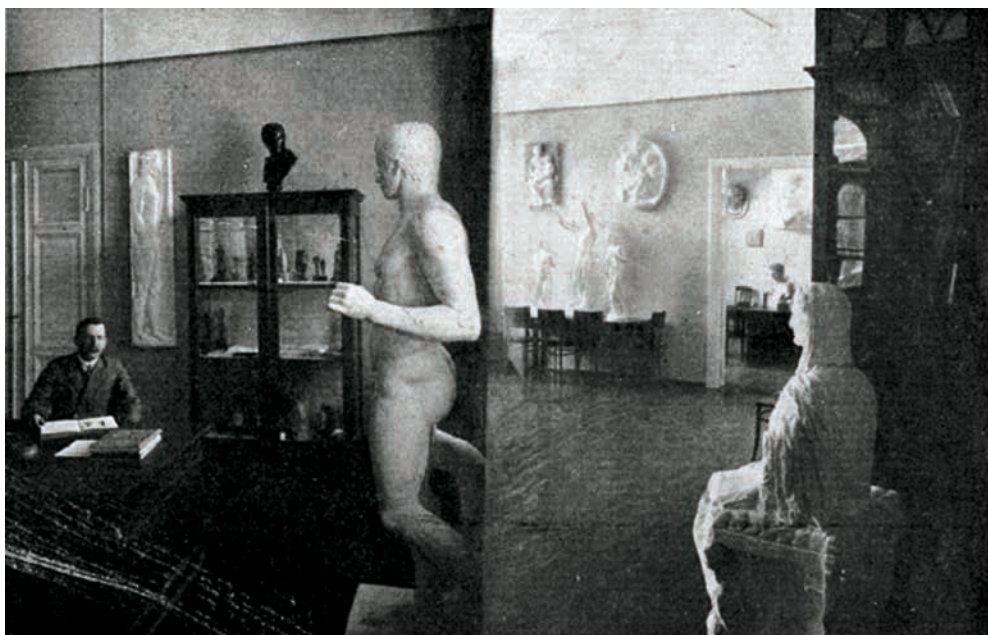
E. Felsbergs pētīja grieķu polisvalstu veidošanos, kuras, savstarpēji sacenšoties, meklēja ceļus uz pilnīgāku dzīvi. Cauri rindiņām lasāms vaicājums, vai arī Latvija nevarētu lieliski attīstīties, ja vien tā būtu neatkarīga un brīva valsts un ja tai būtu arī nacionālā augstskola, kas uzturētu spēkā virzību uz patieso, labo un skaisto. Par Tērbatas (Tartu) Universitātes profesoru E. Felsbergs kļuva 1910. gada 29. aprīlī, aizstāvot pētījumu “Brāļi Grakhi”. Viņš bija arī Tērbatas Universitātes Mākslas muzeja direktors, stažējās Berlīnes, Drēzdenes, Minhenes un Vīnes muzejos, apceļoja Itāliju un Grieķiju.

Zīmīgi, ka darbu par brāļiem Grakhiem Felsbergs ir veltījis mātes piemiņai pateicībā par viņas nerimtīgo atbalstu izglītošanās ceļā. Šai pētījumā atklājas Ernesta Felsberga politiskās jeb kopienas filozofijas principi. Viņš raksta par abu Romas tribūnu dzīvi un darbību, skaidri izceļot domu, ka tautai ir augstākās tiesības valstī un tautas tribūnu vienīgais uzdevums ir tautas interešu aizstāvība. Protams, E. Felsbergs runā par

Romas Impēriju, bet vai tad šis princips nebija vēŗ ņemams pirmskara Latvijā un vai tas būtu zaudējis aktualitāti mūsdienā Latvijā? Felsbergs pievērsās Tibērija Grakha veiktajai agrārājam reformai, kuras iznākumā tiek uzlaboti nabadzīgo cilvēku dzīves apstākļi, jo turīgajiem tiek atsavinātas netaisnīgi privatizētās zemes. Tibērijs redz Romas varenību, taču arī skaidri saskata tai draudošās briesmas sabiedrības augstāko slāņu demoralizētības un neaizsargātāko slāņu nabadzības dēļ. Pēc Tibērija noslepkavošanas viņa brālis Gajs, par spīti mātes padomiem, uzstājas Romas senātā un pauž savu nostāju. E. Felsbergs secināja, ka Gajs toviņ, “lai izvēlētos plato lielceļu uz slavu, kas viņam pilnībā bija atvērts, deva priekšroku stāvajam un ērkšķainajam ceļam, kas atvēŗa jaunu nākotni tautai, kaut arī pār šo ceļu gūla nāves ēna”. Arī profesors Felsbergs bija galvenais runātājs un politiskā procesa virzītājs Latvijas Republikas Saeimā 1923. gadā, kad veselu mēnesi notika ļoti asas diskusijas par jaundibināmās universitātes Satversmi. Kreisie polittehnologi izmantoja jebkuru iespēju vājināt un apšaubīt universitātes prestižu. Taču Satversmes projekts Ernesta Felsberga vadībā bija tā izprātots, izstrādāts un sagatavots, ka to nevarēja iedragāt. Liela nozīme bija arī tam, ka Ernests Felsbergs, būdams klasiskais filologs, izcili pārvaldīja oratora mākslu un ļoti pārliecinoši uzstājās visās Saeimas sēdēs kā galvenais runātājs no universitātes puses. Īsu laiku būdams Latvijas Saeimas deputāts no Demokrātiskā centra partijas un arī tās virzītais izglītības ministrs (1925), E. Felsbergs paspēja iemantot nelabvēļus sava skaidrā, lietišķā un gudrā skatījuma dēļ izglītības jautājumos. Profesors nekavējās pamest ministra posteni, lai visus spēkus veltītu Latvijas Universitātes attīstībai.

Felsberga izlolotā un nosargātā Latvijas Augstskolas programma

Literatūrā pat netiek diskutēts jautājums, kāpēc profesors Ernests Felsbergs 1920. gada augustā tika ievēlēts par tolaik jaunveidojamās Latvijas Augstskolas pagaidu rektoru, tāpat kā tas, kāpēc 1922. gada 14. septembrī viņu ievēlēja par pirmo pilntiesīgo Latvijas Augstskolas rektoru. Tas bija pašsaprotami. Profesors E. Felsbergs Pirmā pasaules kara laikā 1917. gada jūnijā Latvijas II skolotāju kongresā Tērbatā

Latvijas Universitātes Mākslas kabinets

kopā ar pirmo profesionālo latviešu filozofu Jēkabu Osi vadīja Augstskolas sekciju. Tajā tika izstrādāta Latvijas Augstskolas programma. 1918. gada ziemā kopā ar Tērbatas Universitāti E. Felsbergs evakuējās uz Voronežu, taču saziņā ar viņu sagatavošanas darbus saistībā ar augstskolas dibināšanu Latvijā vadīja filozofs Pauls Dāle. Voronežā profesors Felsbergs pārdzīvoja tīfa epidēmiju. Viņa domubiedrs Jēkabs Osis no tās mira, un topošā Latvijas Augstskola bija zaudējusi izcilu mācībspēku. Dodoties mājupceļā, Ernests Felsbergs 1920. gada vasaras sākumā nokļuva Veļikije Luku cietumā, kur turēts kā ķīlnieks, ko varētu apmainīt pret Latvijā noķertu krievu spiegu, un cietumā gandrīz gāja bojā. Padomju Krievijā vērotais guva atbalsi Latvijas Augstskolas pirmās gadadienas svinību runā "Egejas kultūra", kur E. Felsbergs dalījās pārlicēbā, ka kultūra ļoti ātri sabrūk, ja to kontrolē viena ļaunu grupu. Viņš, raugoties uz uguni un asinīs jaundzimušo Latviju, izjūtot gandarījumu par drošajiem valsts un augstskolas pamatiem, kas balstās uz cilvēku uzpurēšanos, brīvības un gaismas alkām. Profesors vien norādīja, ka kultūra sabrūk tikai tad, ja ir iekšēji satrunējusi un tās nesēji – morāli pagrimuši vai zaudējuši dzīvēs cīņās nepieciešamo svaigumu un spēku.

Senā Grieķija kā paraugs Latvijas jaunās kultūras izveidē

Profesoram Felsbergam bija izšķirīga nozīme lielajā romē, kas 20. un 30. gadu Latvijā valdīja antīkās kultūras izpētē. Senā Grieķija kā Eiropas kultūras šūpulis bija iedvesmas avots un paraugs Latvijas jaunās kultūras izveidē. Jo sevišķi svarīgi bija tas, ka Senā Grieķija ir Eiropas kritiskās racionālas domāšanas tradīcijas avots. Tāda domāšana tagad vajadzīga vairāk par visu, lai nacionālās augstskolas ideju īstenotu dzīvē.

Viņš, raugoties uz uguni un asinīs jaundzimušo Latviju, izjūtot gandarījumu par drošajiem valsts un augstskolas pamatiem, kas balstās uz cilvēku uzpurēšanos, brīvības un gaismas alkām. Profesors vien norādīja, ka kultūra sabrūk tikai tad, ja ir iekšēji satrunējusi un tās nesēji – morāli pagrimuši vai zaudējuši dzīvēs cīņās nepieciešamo svaigumu un spēku.

tības sistēmas pilnvērtīgai attīstībai. Profesora meita Lūcija atceras, kā mainījies tēva raksturs. Pēc atgriešanās Latvijā no Krievijas viņš bija atguvis dzīvesprieku un, spēkus neželodams, strādāja, atsakoties no saviesīgās dzīves un nereti zaudējot personiskos kontaktus laika trūkuma dēļ. E. Felsbergs bija iecerējis fundamentālu pētījumu par antīkās

Ernesta Felsberga rokraksts pastkartē

mākslas vēsturi, taču 1927. gada rudenī viņam atklāja smadzeņu audzēju. Profesors turpināja strādāt līdz pat savai nāves dienai 1928. gada 31. augustā.

LU pirmais rektors Ernests Felsbergs ir viens no tiem, kas savu dzīvi veltījis, lai izveidotu Latvijas Universitātes pamatu. Šis drošais pamats ir racionāla skaidrība, vienkāršība, patiesā, labā un skaistā izkopšana, rūpes par cilvēkiem, kas strādā kā mācībspēki un zinātnieki, koleģiālas kopības veidošana, kas ļautu attīstīties personībai.

* A. V. Prof. Ernests Felsbergs. Audzinātājs: pedagoģiski-sabiedriska mēnešraksts, Nr. 9, 1928, 1. sept., 193.-195., 195. lpp.

LU pirmā rektora profesora Ernesta Felsberga 150. dzimšanas dienai LU Bibliotēka velta atceres pasākumus: 6. novembrī – 1. Meža kapos, 7. novembrī – konference "LU pirmajam rektoram profesoram Ernestam Felsbergam – 150", izstādes "Bibliotēku dārgumi: E. Felsbergam – 150" atklāšana un faksimilizdevuma "Akropole un Partenons" atvēršana.

University of Latvia foundations in life of Ernests Felsbergs

The first Rector of the University of Latvia Ernest Felsbergs built this University as a national educational institution, founding it on the principles and philosophy of life that closely tied the University to the state of Latvia, turning it into the nation's major development and modernization power. These principles were deeply rooted in the European culture. First of all, it is fostering education as a common good. To care for the common good means not to give others the unwanted remains, but instead to regard another person with respect and support, wishing that person good for his or her own sake. It is important, because then a person will have the same regard toward other people, thereby forming a strong unity, mutual solidarity and, to put it simply, a human society. An excellent university in free Latvia was the youthful dream of Ernests Felsbergs – it had to be targeted toward attaining a high academic level, considerably linking the theory and the practical needs of the nation, twinning with foreign universities, businesslike attitude and good fellowship in its academic collective. During World War I, in the Second Latvian Teachers' Congress, which was held in 1917, Tartu, E. Felsbergs together with the first professional Latvian philosopher Jēkabs Osis led the University section, in which the programme for the Higher School of Latvia was developed. Professor Felsbergs was the keynote speaker representing the University and leading the political process at the Republic of Latvia Parliament *Saeima* in 1923, when for one month there was a very heated discussion regarding the Constitution of the new university yet to be established. The University of Latvia foundations laid by the first Rector of UL Ernests Felsbergs incorporate rational clarity, simplicity, cultivation of the true, good and beautiful, care for the people who work as teachers and researchers, shaping of fellowship that is conducive to personal liberty and augmenting of existence.

Uz ledāja

Starp ziemeļbriežiem un ledus tuksnesi

Latvijas Universitātes polārpētnieki atgriežas no pirmās ekspedīcijas Grenlandē un raugās uz Antarktiku

Kārlis Miksons

Jūlija beigās Latvijā bija visai siltas, taču piecus Latvijas Universitātes (LU) Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes (ĢZZF) entuziastus vilināja vieta, kur ir ļoti auksts un no siltās vasaras saules nav ne miņas. Pieci polārpētnieki no Latvijas – Kristaps Lamsters, Jānis Karušs, Māris Krievāns, Agnis Rečs un [Reinis Pāvils](#), kurš studēja LU ĢZZF, – devās ekspedīcijā uz pasaules lielāko salu Grenlandi, lai iegūtu datus par ledājiem.

Interesē ledāju kušanas cēloņi

“Šī komanda koncentrējas tieši uz sasalumiem,” stāsta polārpētnieks **Jānis Karušs**. “Zinātniekam ir izvēle, ko un kur viņš pētīs. Mūsu profesionālā interese ir par ledājiem, jo to kušanas dēļ šis temats ir aktuāls. Dodoties uz ekvatoriālajiem apgabaliem, varam novērot ledus kušanas sekas, bet mēs koncentrējamies uz cēloņiem.”

Sarunas gaitā akcentu uz cēloņu noteikšanu atzīmē arī **Kristaps Lamsters**. “Arktikā notiek globāli procesi, jo tur atrodas lielākie ledus vairogi pasaulē – Antarktīdas un Grenlandes ledāju vairogi. Piemēram, ja Islandē nokūst viss ledus, tad ūdens līmenis pacelsies par vienu centimetru, taču, ja nokūst šie ledus vairogi, tad ūdens līmenis ceļas par 58 metriem,” ironizē Kristaps Lamsters.

Latvijas vieta polāro ekspedīciju grupās

Mūsu polārpētniekiem Grenlandes ekspedīcija bija trešā. Pirmās divas bija uz Islandi, kur radās doma, ka jādodas uz Grenlandi, bet Grenlandē dzima doma par Antarktiku.

Nav noslēpums, ka šo ekspedīciju izmaksas ir visai augstas, ja tiek organizēta grupa Latvijā, nevis notiek sadarbība ar kādas citas valsts universitāti kā individuālajiem polārpētniekiem. “Šis skaitlis nav tik liels, kā dažiem varētu likties. Protams, mums ir izdevīgāk pieslēgties kādai grupai no citas universitātes, bet, ja mēs vēlamies būt spēcīgs konkurents, tad mums pašiem ir jāattīstās,” atzīst Jānis Karušs. “Pašlaik esam izveidojuši komandu, kura ir gan fiziski, gan emocionāli noturīga. Kaut arī mūs uztur privātie finansētāji, tomēr cenšamies regulāri doties ekspedīcijās,” atklāj **Māris Krievāns**. “Līdz šim tie ir bijuši atsevišķi zinātnieki, kuri ir braukuši kopā ar citām universitātēm, kas ir lētākais un vieglākais ceļš, bet mēs izvēlamies otru ceļu – dibināt zinātnieku grupu Latvijā,” turpina Karušs.

Ja mēs vēlamies būt spēcīgs konkurents, tad mums pašiem ir jāattīstās.

Kaut arī Latvija ir starp tām valstīm, kuras tikai uzsāk pētījumus, tomēr tas neliedz mūsējiem sadarboties ar citu valstu polārpētniekiem. Piemēram, Latvijā tā ir Latvijas Lauksaimniecības universitāte Jelgavā, kas strādā kopā ar universitāti Helsinkos. Daudzām valstīm ir savas Antarktīkas

bāzes, piemēram, Polijai, Spānijai un Ukrainai. Šīs valstis, kurām ar ledājiem ir ļoti mazs sakars, investē bāzu attīstībā, jo redz tam jēgu,” atzīst Jānis Karušs. “Mēs nevaram apstāties pie tā, ka mums ir daudz koku un saucam sevi par zaļu valsti.” Viņš piebilst, ka latviešiem ir izveidojusies veiksmīga sadarbība ar polārpētniekiem no Ukrainas, kuriem ir bāzes stacija netālu no Antarktīkas, un tas varētu palīdzēt nākamajās ekspedīcijās.

Viens no ekspedīcijas ieguvumiem – zinātniskie dati

“Runājot par sauso atlikumu, galvenais ekspedīcijas mērķis ir zinātniskie dati,” atklāj Jānis Karušs. Viņš arī stāsta, ka, dodoties šādos braucienos, galvenais akcents netiek likts uz ainavu, jo tie nav tūrisma vai piedzīvojumu braucieni: “Mēs braucam pētīt problēmas, kas mūs skar globālā līmenī. Iegūtos datus mēs publicējam dažādos zinātniskos izdevumos, kā arī informējam sabiedrību, jo, manuprāt, vidējais latvietis nezina, ar ko nodarbojas zinātnieki.” Kā uzsver pētnieki, piedaloties šādās ekspedīcijās, tiek iegūtas papildu zināšanas, ko nodot studentiem, jo pētnieki vada lekcijas LU ĢZZF, tādējādi lekcijas var papildināt ar saviem novērojumiem un pieredzes stāstiem no ekspedīcijām. Tas studentiem ir papildu iedvesmas avots. Kopā ar pētniekiem arī viens students var piedalīties zinātniskajās ekspedīcijās, un šoreiz tas bija Reinis Pāvils. “Iespēju pievienoties mūsu ekspedīcijām dodam arī vienam no LU ĢZZF studentiem. Lielu paldies sakām Latvijas Universitātes Studentu padomei, kas palīdz izvērtēt studentu pieteikumus,” skaidro Karušs. Tiesa, šeit uzsvērs netiek likts uz to, cik ļoti kāds students vēlas braukt, jo vēlas jau visi, bet komisija vērtē to, kā students ir mācījies līdz šim, kā arī cik ļoti ir mācījies papildus. Tā kā ekspedīcijas ir grūtas, tad papildus tiek skatīta fiziskā sagatavotība. “Šis students sniedz savu ieguldījumu arī studiju procesā, iedvesmo apkārtējos. Kurša biedri redz, ka ekspedīcijas dalībnieks ir viens no viņiem, tāds pats students, kurš dara to pašu, ko visi citi,” atklāj Māris Krievāns.

Pētnieki visi kā viens uzsver arī to, ka šādā veidā tiek palielināta jauniešu interese par zinātniskajām iespējām Latvijā. “Mēs parādām, ka Latvijas Universitāte ir lieliska vieta, kur uzsākt pētniecisko karjeru un attīstīt polārpētniecību Latvijā. Studentam ir iespējas kļūt par pilnvērtīgu Latvijas izglītības sistēmas produktu, kurš uzlabo arī ekonomisko sistēmu,” atklāj Karušs.

Brauciena mērķis – ledus, ūdens un augsnes paraugi

Pavadīdami ekspedīcijā 10 dienas, pētnieki ievākuši vairāk nekā 200 dažādu paraugu, kuru analīzei būs nepieciešami vairāki mēneši, un to veiks profesionāļi no Helsinku Universitātes. “Helsinku zinātnieki ir specializējušies izdedžu daļiņu, kas ir atrodamas ledū, pētīšanā,” teic Māris Krievāns. Iegūto datu analīze zinātniekiem ļaus noskaidrot zemledāja reljefa izmaiņas, iekšledāja tuneļu izplatības likumsakarības un tādus ekoloģiskos jautājumus kā augšņu veidošanās pēc ledāja atkāpšanās un īpaši aļģu un ciānbaktēriju attīstība gan virs paša ledāja, gan pieledāja ezeros. Būtiski ir izdedži, tāpēc analīzē tiks arī cilvēku un dabisko procesu rezultātā radušos kvēpu ietekme uz ledāju kušanu Grenlandē. “Atrodoties uz ledāja, notiek intensīvs darbs. Mēs koncentrējamies uz ģeozinātniskajām izpētes metodēm. Pētām ledāja iekšējo struktūru un iegūstam informāciju par pašu ledāju,” stāsta Kristaps Lamsters. “Ledus izplatība mazinās un dod iespēju veidoties augsnei. Tās paraugus ņemām no dažādiem attālumiem, lai varētu vērot ledus izplatību un augsnes veidošanos. Tas ir interesanti, jo arī Latvijā, kā zināms, klājs ledājs, kas veidojis upes, ielejas un citas reljefa formas,” skaidro M. Krievāns.

Mēs parādām, ka Latvijas Universitāte ir lieliska vieta, kur uzsākt pētniecisko karjeru un attīstīt polārpētniecību Latvijā. Šādā veidā tiek palielināta jauniešu interese par zinātniskajām iespējām Latvijā.

Mērījumi ar ģeoradaru un GPS

Ekspedīcijas aktualitāti iezīmē arī tas, ka šādi mēs varam kļūt atpazīstamāki pasaules mērogā. “Ja gribam, lai mūs ņem vērā lielajās klimata pārmaiņu konferencēs, tad mums šī nozare ir ļoti jāattīsta. Pašlaik tikai piekrītam tam, ko saka citas valstis, kas mums ir vairākus soļus priekšā,” pauž Jānis Karušs.

Dabas baudīšana – fotogrāfijās pēc tam...

Ekspedīcija uz Grenlandi! Pirmajā mirklī tas skan pēc lieliska piedzīvojumu brauciena, taču zinātnieki nebrauc atpūsties. Ainavas baudīšana, kā stāsta Māris Krievāns, tiek atstāta otrajā plānā. “Tajā brīdī, kad nolaidies Grenlandē, sāc domāt par darbu. Strādājot 18 stundas dienā, nesanāk laika domāt par blakus lietām, visa uzmanība ir uz darbu. Daba paliek otrajā plānā, un tās baudīšana, kad apstāties un sāc skatīties, tās ir aptuveni 10 minūtes, un tevi pārņem sirreālas sajūtas,” saka Māris. Protams, katram ekspedīcijas dalībniekam šīs sajūtas ir dažādas, piemēram, Jānis atzīst, ka visu laiku ir iekšējs satraukums par to, lai viss dar-

Ja gribam, lai mūs ņem vērā lielajās klimata pārmaiņu konferencēs, tad mums šī nozare ir ļoti jāattīsta. Pašlaik tikai piekrītam tam, ko saka citas valstis, kas mums ir vairākus soļus priekšā.

botos un izdotos sasniegt mērķus: “Galvenokārt esi noraizējies par to, lai viss darbotos tā, kā tam jādarbojas. No iekāpšanas lidmašīnā Rīgas lidostā līdz brīdim, kad nosēdies Grenlandē, ir domas par tehniku un lai visi atgrieztos mājās sveiki un veseli, tajā skaitā arī iegūtie dati un paraugi. Bieži ir tā, ka atbrauc mājās, skaties video un tad tikai saproti, kur esi bijis.” Ekspedīcijas laikā tika safilmēti vairāki videomateriāli, no kuriem ir plānots veidot filmu, kā arī uzņemts ap 2000 fotogrāfiju, kuras izmantot kā ilustratīvu materiālu publikācijām un labākās bildes – īpaši izstādei.

Ieskicējot nākotni, pētniekiem ir grandiozs mērķis – Antarktīka. “Nākamā ekspedīcija būs uz planētas otru polu. Ja mums viss izdosies, tad brauksim jau šajā ziemā. Pašlaik notiek pārrunas ar Ukrainas kolēģiem, jo viņiem netālu no Antarktīkas atrodas bāzes stacija. Taču sliktākajā gadījumā skatāmies uz 2017./2018. gada ziemas periodu. Mums ir svarīgi būt sabiedriskajā aprītē, lai mūs ievērotu,” nākotnes plānus iezīmē Jānis. Lai atrastos sabiedriskajā aprītē, ekspedīcijās ir jādodas regulāri. “Ja netiekam šogad uz Antarktiku, tad plānojam atkal doties uz Islandi. Tas, ka mēs tur esam jau bijuši, nenozīmē, ka viss ir izpētīts. Varam iegūt papildu datus un testēt aparāturu, lai nekas nenotiktu, kad dosimies

uz otru zemeslodes pusi,” stāsta Māris Krievāns. Kaut arī modernās tehnoloģijas piedzīvo attīstību, tas nenozīmē, ka zūd jēga braukt un pētīt procesus uz vietas. “Protams, mēs varam sēdēt mājās un pētījumus veikt, izmantojot satelīta fotogrāfijas, taču tām ir zema izšķirtspēja un kvalitatīvāk ir būt uz vietas,” atklāj K. Lamsters. “Ir maldīgi domāt, ka viss jau ir izpētīts. Nedomāju, ka tuvākajā laikā kāds spēs visu izpētīt. Datu ievākšana nenotiek lielos ātrumos, jo tiek ieguldīts ilgs laika posms, lai ekspedīcijas plānotu, un arī apstākļi pētījuma veikšanas vietā ir ļoti skarbi,” papildina Karušs.

Nemot vērā, ka ekspedīcijas ir fiziski un morāli sarežģītas, komanda sevi sagatavo Latvijā. Galvenais sagatavošanās komponents ir kopīgi fiziskie treniņi un pārgājieni smagos apvidos. “Psihologu nekad neesam aicinājuši, bet mēģinām sevi sagatavot paši. Svarīgi, lai komandas biedri būtu psiholoģiski saderīgi, kā arī trenēti smagiem apstākļiem, lai ekspedīcijas laikā neuznāktu kādas emociju izpausmes. Ja treniņu laikā cilvēks sabrūk, tad mēs viņu neņemam, lai arī cik ļoti viņu vēlamies,” par sagatavošanos stāsta Jānis. Svarīgs aspekts komandas saderībai ir arī kopā pavadītais laiks. “Mēs viens otru pazīstam aptuveni piecus vai sešus gadus. Esam kopā darījuši ļoti daudz. Zinām, cik ļoti otru cilvēku vari pakaitināt, lai viņš neapvainotos un neuzsprāgtu. Ar svešu grupu braukt uz nezināmu vietu būtu neprāts,” rezumē Krievāns.

Ekspedīcijas dalībnieki pateicas par atbalstu SIA “Ceļu būvniecības sabiedrība “Igate”, AS “Latvijas balzams” zīmolam “Rīgas Melnais Balzams ELEMENT”, SIA “Spectre Latvia”, Latvijas Universitātes Studentu padomei, gaļas pārstrādes uzņēmumam “Nākotne” un SIA “Gemoss”.

Between reindeers and ice desert

Five University of Latvia, Faculty of Geography and Earth Sciences polar explorers – Kristaps Lamsters, Jānis Karušs, Māris Krievāns, Agnis Rečs un [Reinis Pāvils](#) who studied at the University FGES, went on an expedition to the world's largest island – Greenland, to obtain data on glaciers. Processes of global scale take place in Arctic, as it holds the largest ice shields in the world – Antarctic and Greenland Ice Sheets. If they melted, the water level would rise by 58 meters... In the expedition of 10 days, the researchers collected more than 200 different samples. The analysis will take several months and will be carried out by professionals from the University of Helsinki. Analysis of the obtained data will allow scientists to establish subglacial terrain changes, regularities of intraglacial tunnel expansion and environmental issues like soil formation after glacier retreat, and especially algae and cyanobacteria development both over the glacier itself and in the nearby lakes. Residue is also important, therefore the influence of soot resulting from human and natural processes on the melting of glaciers in Greenland will also be analysed. To outline the future plans, researchers have a grandiose goal – Antarctica. The next expedition will be to the other pole of the planet. If the required preparation is successful, the researchers will travel there already this winter.

Rakstā izmantoto fotogrāfiju autors [Reinis Pāvils](#)

JAUNIE DOKTORI

ALMA MATER sāk jaunu rakstu ciklu "JAUNIE DOKTORI", lai sabiedrībai parādītu, cik lielus un nozīmīgus darbus veikuši Latvijas Universitātē (LU) doktora grādu ieguvušie pētnieki, cik radošs un aizraujošs ir pētniecības process un ka ir vērts iet zinātnes ceļu, lai mūsu dzīvi un visu sabiedrību ātrāk vērstu labāku un pilnvērtīgāku. Ceram, ka esošie un nākamie studenti, arī LU absolventi, kas sevi jūt pētnieka garu, *Alma Mater* izvēlēties studēt maģistrantūrā un pēc tam – doktorantūrā. Par doktoru var kļūt, esot vēl jaunam, un pirmā rakstu cikla varone – Laura Ardava – tieši tāda arī ir! Jauno doktoru intervē viņas kolēģe Zane Radzobe – doktore ar vairāku gadu stāžu.

Putnu vērotāja

Jaunā komunikācijas zinātņu doktore Laura Ardava jūt gandarījumu par paveikto un izjūt lielāku atbildību

Zane Radzobe

Pagājušā gada decembrī doktora grādu komunikācijas zinātņu nozarē Latvijas Universitātē (LU) ieguva LU Sociālo zinātņu fakultātes pasniedzēja Laura Ardava. Viņas pētījums "Latvijas Trešās atmodas sociālās atmiņas un komemorācijas diskurss medijos (1988–2014)" šogad saistībā ar atceres pasākumiem ieguvis īpašu aktualitāti. Saruna tāpēc par to, ko jaunai pētniecei nozīmē pētīt mazpētītu tēmu, par kuru Latvijā tomēr katram ir viedoklis. Un mazliet par to, kā pētnieku maina pētniecības process.

Gandarījums un lielāka atbildības sajūta

Vispirms – apsveicu ar doktora grāda iegūšanu! Kāda tev bija nākamā diena pēc aizstāvēšanās?

Biju domājusi, ka nekas nemainīsies, jo zināšanu bāze jau paliek tā pati. Sajūtai it kā nevajadzētu mainīties, un tomēr mainījās gan. Nepabeigtais rada nervozitāti, noslēgta darba sajūta ir ļoti laba. Gandarījums, kas saistīts ar aizstāvēšanos, bija tik lielā koncentrācijā! Bet tu ļoti trāpīgi atzīmēji nākamo dienu. Smadzenes ļoti ātri ieliek visu kategorijā "padarītie darbi", nāk jaunas problēmas. Es tolaik strādāju par Latvijas Universitātes rektora preses sekretāri, un nākamajā dienā, kad atgriezos darbā, mani gaidīja tik daudz neatbildētu e-pastu, ka emocionālais savijņojums ilgi nevarēja ilgt. Es pat teiktu, ka tagad sajūta ir patīkamāka. Sākas semestris, un es sāku savu grādu likt lietā. Gatavojos kursam, ko jau esmu lasījusi – "Komunikācijas vide Baltijas valstīs" ERASMUS studentiem, un šogad jūtu lielāku atbildības sajūtu. (*Smejas.*) Pagājušo reizi es vēl nebiju doktore, bet tagad esmu. Tas nozīmē, ka manām lekcijām ir jābūt vēl kvalitatīvākām, jāizdomā kas interesantāks.

Origināla izvēlētā tēma – atmoda

Kā nonāci pie savas promocijas darba tēmas? Tu piederi pie paaudzes, kas atmodu nepieredzēja kā apzinīgi cilvēki... Iemesli bija personiski?

Man sanāca otrādi – par atmodu savā ģimenē sāku interesēties tad, kad biju pie šīs tēmas jau nonākusi. Bakalaura pirmajā gadā kursā "Komunikācijas vēsture" pie profesores Vitas Zelčes bija jāizstrādā referāts par kādu vēsturisku

notikumu. Kurša biedriem liela interese bija par Otro pasaules karu, par holokaustu, deportācijām – mums par to rādīja filmas, tās emocionāli ļoti ietekmēja. Man gribējās ko oriģinālāku – lai sanāktu labs darbs, bet tēmu nebūtu izvēlējušies desmit kursa biedru. Es toreiz šķīstīju vēstures grāmatas un uzdūros Baltijas ceļam. Grāmatā bija pavisam neliela rindkopa, un tas mani emocionāli aizķēra – nevarēju saprast, kāpēc uzrakstīts tik maz. It kā pasākums, kurā divi miljoni cilvēku sadevās rokās, būtu ikdienišķs!? Tad es sāku mājās prasīt, kas notika, meklēju laikrakstus...

Kad pēc gada bija jāizvēlas kursa darba tēma, devos pie profesores Zelčes un teicu, ka gribu turpināt. Professore vēlāk sacīja, ka esot bijusi pārsteigta par manu vēlmi pētīt šo periodu, jo, protams, šim notikumam ir ļoti daudz liecinieku, un viņi bieži ir ļoti skeptiski noskaņoti pret jaunajiem pētniekiem. Es šogad runāju kādā radio intervijā, un kāds kungs pēc tam komentāros bija ierakstījis: "Jūs taču bijāt bērnodārzā, kamēr mēs visi bijām barikādēs..." Jāsaka, es toreiz pat vēl bērnodārzā negāju. Bet domāju, ka tas ir pluss – es spēju skatīties ar citām acīm. Mūsu ģimenē arī par šo posmu netika daudz runāts, jo maniem vecākiem nebija iespējas atmodā iesaistīties. Viņi, protams, vienmēr ir atbalstījuši neatkarīgas Latvijas ideju, bet tētis tolaik bija jūrnieks, mamma – viena pati atbildīga par mani un māju, un viņai fiziski nebija iespējams uzņemties tādu risku kā iet, piemēram, uz barikādēm. Tāpēc spēju skatīties neitrāli.

Kas pētniecības laikā bija vispārsteidzošākais? Un kas ir būtiskākais, kas tavā darbā atrodams?

Domāju, vispozitīvākais ir tas, ka es spēju paskatīties uz atmodu no abām pusēm. Darbā analizēju arī krievvalodīgo

Lai būtu par ornitologu, nevajag būt putnam. Tu taču vari būt cilvēks un pētīt putnus. Īstenībā jau no malas pētīt ir daudz labāk.

mediju vēstījumus, to, kā viņi skatās uz šo vēstures posmu. Un spēju saprast gan vienus, gan otrs. Krievvalodīgie jau deviņdesmitajos gados tika, teiksim, distancēti no sociālās atmiņas. Es savukārt skatījos visu periodiku no 1988. līdz 2015. gadam, katru gadu, arī neapalās piemiņas dienās. Līdz ar to mediju reprezentācijai izdevās izsekot visos soliņos.

Atmodas tēls laika gaitā ir mainījies?

Noteikti. Atmodas laikā publikācijas, ar kurām tika pārstāvēts neatkarības cīnītāju viedoklis, bija ārkārtīgi pozitīvas. Tur pat parādās tādas interesantas lietas kā dabas aizbildniecība. Piemēram, dienā, kad tika organizēts Baltijas ceļš, bija labs laiks, nelija, un tātad – pat dabas spēki mūs atbalsta. Pozitīvā attieksme tika meklēta it visā – uzsverot, ka visi labie spēki ir ar mums. Un arī mēs paši esam vienoti, nesavtīgi, ejam uz kopīgu, nevis individuālu mērķi. Atmodas laikā katra diena tika reprezentēta ar kādu pozitīvu piensumu. Pēc tam lūzums ir milzīgs – uzreiz pēc neatkarības atgūšanas sēkas, ja tā var teikt, lamentācija. Lielais, labais laiks ir pagājis, un daudzi žurnālisti zobgalīgi rakstījuši, ka citiem joprojām ir pastalas, bet citiem – laka kurpes. Citāti, kuros koncentrētā veidā žurnālisti ietērpj savu sajūtu, ir ļoti spilgti.

Lai būtu par ornitologu, nevajag būt putnam

Kā tu vērtē to, kā šogad tika sagaidīta jubileja? Tavs komentārs, ka atmodas laikā bijī bērnudārzā, droši vien liecina, ka laikabiedriem īsti piekrīst tavam skatījumam neizdevās...

Ja runājam par publisko telpu, tas ir arī viens no secinājumiem manā darbā – ka Latvijā ļoti populāra ir tā sauktā gadskārtu žurnālistika. Tiklīdz nāk apaļa gadadiena, mediji ļoti čakli strādā. Barikāžu muzeja konferencē, kas bija veltīta Latvijas neatkarības *de facto* 25 gadu jubilejai šogad, piemēram, bija ļoti daudz kameru un mikrofonu. Tas jau, protams, ir pozitīvi, bet...

Cilvēki spēj mobilizēties tikai īstermiņā, pēc tam smadzenes gribot negribot nolīdzina emocijas, lai mēs varētu funkcionēt.

Starp citu, tieši šīs konferences sakarā komentārs arī izskanēja. Bet zinātnieki jau tomēr skatās uz notikumiem no malas. Es pat izdomāju joku: lai būtu par ornitologu, nevajag būt putnam. Tu taču vari būt

cilvēks un pētīt putnus. Īstenībā jau no malas pētīt ir daudz labāk. Protams, kad es savu tēmu iemīlēju, man kļuva drusku žēl, ka nav fotogrāfijas, kur es kā maza meitenīte stāvu Baltijas ceļā. Tas būtu ļoti aizkustinoši. Bet no akadēmiskā darba pozīcijām skatoties – labi, ka tādas nav, jo distance tomēr ir ļoti vajadzīga. Ir vajadzīga spēja lasīt mediju tekstus un empātiski iejusties katrā no pārstāvētajām atmiņu grupām. Un neapjukt. Jāmin, ka publikācijas par manu tēmu – visas, jebkurā laikā tapušas – ir ļoti emocionālas. Šis jautājums cilvēkiem saistās ar viņu sociālo atmiņu un ir viņiem ļoti svarīgs. No neatkarības cīnītāju puses, teiksim, vienmēr jūtams sajūsmas un varonības naratīvs. Arī mans pirmais darbs – referāts – šai jomā bija sajūsmas pārpilns. Es pētīju tikai latviešu valodā tapušos rakstus un, jāsaka, mana sajūsma ir ļoti jūtama: “Kādi bija laiki! Kā mēs cīnījāmies! Kā mums izdevās!” Bet pēc tam radās kritiskā dimensija. Protams, joprojām esmu ļoti pozitīvās domās par šo laika posmu, bet es arī saprotu, ka ir otra puse un ir ļoti daudz aspektu, kas netiek pareizi komunicēti. Manuprāt, lielākā kļūda mediju vēstījumos ir tā, ka par maz tiek izcelts – pateicoties tam, ka Latvija atguva neatkarību, mēs esam ieguvuši milzīgus institucionālos ieguvumus. Mēs esam ES, NATO valsts,

neatkarīga valsts. Tieši ar to vajadzētu sākt, praktiskajiem ieguvumiem vajadzētu būt katras ziņas līdā jeb ievadā. Tā vietā mēs sērojam, dzīvojam atmiņās par skaisto laiku...

Kā tu to skaidro? Vai metafora par latviešiem kā dzejnieku tautu, kam patīk mīti, ir vietā?

Jā, droši vien mēs esam dzejnieki. Mums patīk emocijas, patīk melanholijs. Protams, netrūkst arī autoru, kas raksta – arī tolaik viss nebija tik vienkārši, arī neatkarības atbalstītāju vidū bija nesaskaņas. Bet tur jau tā lieta, ka ar laiku distanci viss tiek idealizēts. Viens no maniem secinājumiem bija, ka vienotības ideālais punkts tika sasniegts barikādēs – tas ir mūsu nacionālajā identitātē visbūtiskākais brīdis. Un, ja šo brīdi nemitīgi salīdzina ar mūsdienām, sanāk, protams, ka mūsdienas ir jādemonizē, jo acīmredzami – tā taču vairs nav. Un tiek aizmirsts, ka tas īstenībā ir pašsaprotami, jo, kā apraksta daudzi teorētiķi, šāds pacēlums nevar būt ilglaicīgs. Cilvēki spēj mobilizēties tikai īstermiņā, pēc tam smadzenes gribot negribot nolīdzina emocijas, lai mēs varētu funkcionēt.

Iejusties, lai saprastu

Tu vairākkārt lietoji vārdu, kas man zinātnes kontekstā liekas interesants – “iejusties”.

Jā, sākumā vajag iejusties, lai saprastu sociālās atmiņas būtību, un tikai pēc tam meklēt faktus, racionālus apliecinājumus tam, kāpēc atmiņa veidojās tieši tāda. Es teiktu, ka tā ir divpakāpju analīze. Bet iejusties arī vajag – lai varētu atgriezties laikā, saprastu, kā jutās ziņas uztvērējs. Piemēram, lūzums sabiedrībā notiek ļoti ātri. Jau pirmajā neatkarības gadadienā rodas sajūta, ka “mēs cīnījāmies par citu Latviju”. Bez tam latviešu medijos parādās arī iekšējais oponents: vara. Izveidojas simboliskas barikādes starp tautu un varas eliti.

Skaidrs, ka šī tēma ir ļoti svarīga Latvijai – gan kultūras, gan sociālpolitiskās identitātes kontekstā. Bet promocijas process neizbēgami saistīts arī ar starptautisku kontekstu. Mēs ārzemēs esam interesanti?

Jā, starptautiskai publikai mēs esam pat ļoti interesanti. Tiesa, es vairāk ārzemēs runāju caur teorētisku prizmu – par revolucionāru laiku kā tādu, neuzsverot detaļas, akcentējot tikai galvenos aktorus, piemēram, medijus. Bet komunisma sagruve, Padomju Savienība – tā ārzemju kontekstā šķiet tik neparasta pieredze. Mums jau pašiem tā nešķiet, bet īstenībā tā ir īpaša pieredze, pilnībā mediju konstruēta pasaule.

Bird watcher

In December of the last year, a doctoral degree in communication sciences at the UL was received by Laura Ardava, a teacher at the Faculty of Social Sciences. Her research “The discourse dedicated to social memory and commemoration of Latvian Third Awakening in the media (1988–2014)” this year in connection with the remembrance events acquired a particular relevance. Ardava acknowledges that the satisfaction related to defence of thesis was indeed powerful. The new semester has begun, and she starts to apply the knowledge obtained along with her degree. She is preparing for the course, which she has read before to ERASMUS students – “Communication environment of the Baltic countries”, and this year she feels an even greater sense of responsibility. Previously she did not yet hold a doctorate degree, but now, when it has been earned, her lectures should further improve in quality and become more interesting. One of the conclusions in her thesis was that the ideal point of unity was reached at the barricades – that is the most important moment in our national identity. To compare this with the present, one may conclude, of course, that the current time must be demonised, because, obviously, the sentiment is here no more. And it is forgotten that this condition actually is reasonable, because, as described by many theorists, such elevation cannot be sustained over a long period of time. People are able to mobilize only for a short term, and then the brain inevitably aligns emotions to enable us to function.

Vai strādā vai mācies LU, tā ir tava komanda, un tai ir nepieciešams atbalsts katrā spēlē!

Basketbola kluba "Latvijas Universitāte" fani ar katru gadu kļūst arvien skaļāki

Lāse Mīlgrāve

Pirmā doma, kad tiek pieminēts studentu sports, it īpaši basketbols, noteikti ir Amerika ar lielajām koledžām un NCAA (*National Collegiate Athletic Association* – Nacionālā koledžu sporta asociācija). Taču nu jau vairākus gadus arī mūsu basketbola klubs (BK) "Latvijas Universitāte" cītīgi strādā, lai studentu komandas atbalstītu ne tikai radi un draugi, bet arī jebkurš cits (pat sportā neieinteresēts) Latvijas Universitātes (LU) students. Viena no lielākajām aktivitātēm šajā jomā ir basketbola fanu konkurss "Fakultātes basketbola tribīnēs", kas veiksmīgi rit jau vairākus gadus un notiek arī šajā sezonā.

Kā viss sākās

2010. gada sezonā dzima jaunais BK "Latvijas Universitāte" ar Mārtiņu Zībartu priekšgalā. Jauni treneri, jauni spēlētāji, bet galvenais – dalība Latvijas basketbola līgas (LBL) 1. divīzijā, mūsu valsts spēcīgākajā. Liela atbildība ne tikai

komandai, bet arī atbalstītājiem, jo tieši viņi ir 6. spēlētājs. Tomēr pirmajos gados fokuss vēl bija uz citām lietām, jo viss bija jauns un arī skatītāju netrūka, ņemot vērā komandas labo sniegumu. Taču tad BK "Latvijas Universitāte" atstāja daži sportisti, kuri savas gaitas turpināja profesionālajā karjerā un kuriem bija liels regulāro atbalstītāju un draugu pulks. Ko darīt, lai izbēgtu no salīdzinoši piepildītām, taču klusām tribīnēm? Atbilde patiesībā ir diezgan vienkārša – esam taču studentu komanda, mums tribīnēs vajag studentus, ne tikai spēlētāju draugus un vecākus vai vidējo sporta līdzjutēju, kurš reizēm intereses pēc atnāk uz spēli, taču noteikti skaļā balsī nesauks "sarauj, LU, sarauj!". Vajag jebkuru LU studējošo vai strādājošo, kas būtu gatavs dot savu balsi un emocijas spēles laikā. Tāpēc nepieciešams radīt savas Universitātes patriotismu un sporta garu. Gluži no zila gaisa nevienu neuzbursi, tāpēc bija jāizdomā, kā tieši ievilkt studentus basketbolā un panākt, ka viņi tur arī paliek, raudot tradīciju atbalstīt savu komandu gan uzvarās, gan zaudējumos, braukt līdz izbraukumos. Tā radās konkurss "Fakultātes basketbola tribīnēs", kas pirmo reizi norisinājās 2013./2014. gada sezonā, tāpat šogad ir jau ceturtais gads, kas parāda studentu entuziasmu.

Konkurss par studentu garu

Konkurss ir īstais apzīmējums, jo fakultātes patiešām sacenšas savā starpā, parādot, kura ir labākā atbalstītāja. BK "Latvijas Universitāte" ir pirmie, kas Latvijā radījuši ko tādu – noteikumi un dalība nav sarežģīta, taču viss balstās uz studentu garu un aktivitāti, kas pagaidām nav ne gadu pievilusi, vien augusi plašumā, radot jaunus regulāros mūsu spēļu apmeklētājus, pievilinot jaunus dalībniekus, liekot cerēt, ka pavisam drīz jau būs pārstāvētas visas 13 LU fakultātes.

Konkursu organizē LU Sporta servisa centrs, kas sadarbojas ar LU Studentu padomi, tādā veidā piesaistot fakultāšu pašpārvalžu uzmanību. Katram dalībniekam atsevišķi un visai fakultātei kopumā ir jābūt īpaši aktīvai vairāku sezonas spēļu laikā. Fakultāte izveido savu komandu, kas kopīgi, izmantojot atraktīvus un oriģinālus sauļus, fanu atribūtiķus un citus elementus, atbalsta LU basketbola komandu "Aldaris LBL" mājās spēlēs. Galvenais, protams, ir sniegtais atbalsta komandai, taču vienlaikus notiek cīņa par punktiem, lai iegūtu pēc iespējas augstāku vērtējumu un kvalificētos finālam, kurā ir iespējams tikt pie vērtīgām balvām no mūsu atbalstītājiem.

Lielu prieku sagādā visi tie studenti, kuri arī pēc konkursa beigām turpina būt aktīvi fani – tas arī ir galvenais konkursa "Fani basketbola tribīnēs" mērķis. Ja sākumā kāds piedalās tāpēc, ka vēlas ar saviem studiju biedriem iegūt galveno balvu, sezonas laikā tas pilnībā mainās, studenti tiek ievilkti savas komandas priekos un bēdās, dodas līdz izbraukuma spēlēs, apsveic savējos arī pēc zaudējuma, jo studentu sportā galvenais ir cīņas spars un studentu gars.

Konkurss ir svarīgs elements basketbola atpazīstamības veicināšanā Latvijas Universitātē, jo gadās, ka ne tikai pirmkursnieki, bet arī vecāko kursu studenti nemaz nezina, ka viņu pašu augstskolas komanda cīnās Latvijas labākajā līgā. Šī ir lieliska iespēja iejusties studenta dzīvē, satikt jaunus cilvēkus, iesaistīties savas fakultātes dzīvē, varbūt pat nokļūt pašpārvaldē vai LU Studentu padomē. Galvenās dalībnieku atziņas liecina, ka piedalīšanās un gatavošanās konkursam sekmē studiju biedru saliedētību, tajā pašā laikā veicina studentu patriotismu pret savu augstskolu. Daudzas reizes LU basketbolisti ir pierādījuši, ka studenti var spēkoties un uzvarēt arī profesionāļu komandas. Vēl lieliskāk to paveikt kopā ar skaļu atbalstu tribīnēs! Būtiski, ka bieži vien svarīgs iemesls, kāpēc gūta uzvara, ir tieši fanu aktivitāte.

Konkursā ir aicinātas piedalīties Latvijas Universitātes studentu veidotas komandas, kurām nav obligāti jābūt saistītām ar fakultātes Studentu pašpārvaldi, kā arī vienu fakultāti drīkst pārstāvēt vairākas komandas. Viss, kas jādara – jābūt aktīviem un jāpiesakās, piedzīvojumi garantēti ne tikai

spēju un konkursa laikā, bet arī pēc tā. Studenti ir ieguvuši iespēju braukt uz Stokholmu (balva uzvarētājiem), doties uz Zvaigžņu spēli, uz mūzikas festivālu "Labā Daba", kā arī daudz citu pārsteigumu.

"Dzirdēt to neprātu, ko viņi sniedz..."

Viens no lielajiem palīgiem fanu atrašanā ir Latvijas Universitātes karsējmeitenes – ja ieraugi viņas savās kojās, tad zini, ka tev ir iespēja saņemt ielūgumu uz spēli vai pat doties uz spēli pa tiešo. Viena no aktivitātēm, ko BK "Latvijas Universitāte" ir īstenojis, lai radītu studentisku gaisotni tribīnēs, ir došanās ar autobusu uz kopmītnēm, kur cilvēki tiek burtiski izvilkti no savām istabām un aizvesti uz mājas spēli. Jautrība garantēta! Tāpat arī visi, kas piedalās konkursā, reizi pa reizei tiek aicināti doties uz kādu no izbraukuma spēlēm dažādās Latvijas pilsētās – Valmierā, Liepājā, Jēkabpilī, Jelgavā u. c. Viss iepriekš jau noorganizēts, atliek vien iekāpt autobusā un būt skaļam visu spēli – tā, lai pretinieki tiktu pārkliegti!

Arī komandas spēlētāji bieži vien piemin tieši fanus, kas nenogurst skandēt "LU, LU!" visas spēles garumā. Puiši atzīst, ka ar šādu atbalstu ir daudz vieglāk cīnīties, motivācija ir lielāka, un arī zaudējumi nav tik sāpīgi, jo pēc spēles fani komandu vienalga apsveic. Kādā intervijā LU basketbola komandas spēlētājs Renārs Magone atzina, ka "ir liels gods spēlēt šādu skatītāju priekšā. Nevar vēlēties vēl labākus fanus, jo tas, ko paveic mūsu līdzjutēji, ir kaut kas no citas dimensijas. Nu jau uz katru spēli es dodos ar domu: "Nez' ko viņi būs sagatavojuši šoreiz?" Pēdējā laikā jau izbraukuma spēlēs jutos kā mājās, jo lielais līdzjutēju pulks turpina mūs pārsteigt, dodoties līdz pa visu Latviju. Lai arī tās ir izbraukuma spēles, kur mājiniķu komandas fani parasti ir visskaļākie, mūsējie pretinieku līdzjutējiem ar savu aktivitāti liek apsēsties... Faktiski viņu dēļ gribas doties laukumā, just un dzirdēt to neprātu, ko viņi mums sniedz".

Skaļākas tribīnes – solis pretī uzvarai

Par gaidāmo sezonu un saviem iespaidiem par BK "Latvijas Universitāte" vairāk stāsta **Agija Vētere**, kādreizējā konkursa dalībniece, nu jau viena no konkursa organizatorēm.

Pagājušajā sezonā bijī viena no konkursa dalībniecēm, kāda ir tava loma šajā sezonā?

Šajā sezonā turpinu būt mūsu komandas atbalstītāja, bet ne vairs kā studente, bet kā uzticīgs komandas fans – iepriekš studēju LU Sociālo zinātņu fakultātē un, pateicoties fanu konkursam, kurā bija iespēja pārstāvēt savu fakultāti, iepazinos ar daudziem jauniem cilvēkiem un savas

augstskolas studentiem, kuriem, tāpat kā man, basketbols ir sirdslieta, tāpēc liekas tikai pašsaprotami, ka vēl joprojām atbalstām BK "Latvijas Universitāte"!

Kāpēc atbalsti tieši šo basketbola klubu?

Sezonas laikā regulāri sekoju līdzi basketbolam un apmeklēju vismaz trīs dažādu "Aldaris LBL" komandu spēles. Par to, kāpēc mani galvenie favorīti ir tieši LU, varētu uzskaitīt desmitiem iemeslu – sākot jau ar to, ka puiši pārstāv augstskolu, kurā es pati studēju, komandai ir skaļākie un labākie fani, kā arī tas, ka puiši uz laukuma rāda piemēru, kā nesalūzt pie pirmās neveiksmes – tas dod arī mums pašiem motivāciju noticēt komandas spējām un parāda, kāpēc atbalstām tieši LU.

Kas jauns konkursā sagaidāms šajā sezonā?

Arī šis gads nav izņēmums, un konkursā tiks īstenotas jaunas idejas un ieceres, piemēram, studentiem būs iespēja piedalīties konkursā jau no paša sezonas sākuma, nevis "ielēkt" tribīnēs sezonas vidū, kā arī tiek domāts par to, kā fanos raisīt interesi par komandas atbalstīšanu ārpus konkursa laika. Nemainīga ir konkursa būtība – fakultātēm jācenšas oriģinālā veidā pārsteigt citai citu, žūriju un komandu, jo tās cīnās par uzvaru savā starpā, taču tiek domāts arī par to, kā sezonas izskaņā pateikties uzcītīgākajiem, uzticīgākajiem, skaļākajiem un pamanāmākajiem faniem.

Kas var piedalīties konkursā? Kā tam varēs pieteikties?

Tā kā konkursā savā starpā sacenšas Latvijas Universitātes fakultāšu komandas, tad viens no pamatnosacījumiem ir tāds, ka dalībniekiem ir jābūt LU studentiem vai darbiniekiem. Taču ikvienam fanu konkursa dalībniekam ir iespēja ņemt līdzi savus draugus un radus, ar kuriem kopā atbalstīt LU, jo skaļākas tribīnes ir solis pretī uzvarai! Par pieteikšanos konkursam plašāka informācija pieejama gan uz vietas katrā fakultātē, gan BK "Latvijas Universitāte" mājaslapā un kluba Facebook lapā.

Pagaidām BK "Latvijas Universitāte" ir vienīgā vieta, kur studentiem šādi izpausties, taču, tā kā konkursa mērķis ir popularizēt ne tikai basketbolu, bet arī studentu sportu kopumā, tad cerība ir, ka studenti paši sāks doties uz dažāda veida sporta spēlēm, lai atbalstītu savējos, parādot, ka LU ir labākie, skaļākie un atraktīvākie. To jau ir izdevies pierādīt, jo konkurss nevis kļūst mazāks un garlaicīgāks, bet gan aug un attīstās, katru gadu pievienojot jaunus elementus, kas to padara vēl interesantāku. Galvenais – nāc un atbalsti! Strādā vai mācies LU, tā ir tava komanda, un tai ir nepieciešams atbalsts katrā spēlē!

Raksta foto no LU Sporta servisa centra arhīva

Nedaudz par vēsturi: pirmo reizi konkurss notika 2013./2014. gada LBL sezonā. Tajā piedalījās komandas no piecām dažādām fakultātēm, no kurām īpaši izraudzītas žūrijas vērtējumā uzvaru izdevās izcīnīt Ekonomikas un vadības fakultātes studentiem, bet kompānijas *TelCom* simpātiju balvu, kas bija brauciens uz "Aldaris LBL Zvaigžņu spēli 2014" Jēkabpilī ieguva "Ģeogrāfu mafijas" pārstāvji. Tieši šajā konkursā pirmajā gadā LU spēja savā laukumā izcīnīt četras uzvaras pēc kārtas, kas studentus krietni tuvināja iekļūšanai izslēgšanas spēlēs. Nākamajā gadā dalību konkursā pieteica jau septiņas komandas, kuru konkurencē labākie bija Datorikas fakultātes studenti. Gadu vēlāk, 2015./2016. gada sezonā, astoņu komandu konkurencē uzvaru atkārtoti (jau citu cilvēku sastāvā) izdevās izcīnīt Ekonomikas un vadības fakultātei. Kurš būs aktīvākais šogad?

Par komandas spēlēm meklē informāciju www.bk.lu.lv

Whether you work or study at the UL, it is your team, and it needs your support in every game!

For several years, our basketball club (BC) "Latvijas Universitāte" invests a lot of effort to promote the support of the student teams not only among relatives and friends, but also amid the other University of Latvia (UL) students (even the ones not yet interested in sports). One of the major activities in this area is the basketball fan contest "In the faculty's basketball stands" ("Fakultātes basketbola tribīnēs") that has enjoyed success already for several years and also takes place this season. It had to be figured out exactly how to draw students to basketball and to ensure that they also remain faithful supporters, creating a tradition to cheer the team both in wins and losses, to accompany it to the games in other locations. Thus, the contest "In the faculty's basketball stands" was established. For the first time, it took place in 2013/2014, so this year it is already held for the fourth year. A faculty sets up its team, which jointly, using attractive and original slogans, fan attributes and other elements, support the UL basketball team "Aldaris LBL" in its home games. Since the competition is held among teams of the University of Latvia faculties, one of the basic conditions is that participants must be UL students or employees. However, every fan contest participant has an opportunity to bring along their friends and relatives together supporting UL, because louder stands serve as a step towards victory!

Nozīmīgi notikumi Latvijas Universitātē

Jauno mūzikas grupu konkurss "Hadrons" uzvar "MMMM"

18. maijā Latvijas Universitātes (LU) jauno mūzikas grupu konkursa "Hadrons" finālā sacentās sešas labākās jaunās mūzikas grupas, no kurām par labāko žūrija atzina LU un Latvijas Mākslas akadēmijas studentu grupu "MMMM". "MMMM" ir elektroniskās mūzikas grupa, kuras sastāvā ir daudzpusīgi jaunie mākslinieki *Moore* un *Medniex*. Uz skatuves ar maskām un šoreiz kā trio sevi pieteica *Mega Moore*, *Mega Medniex* un *Mega Lapsa*. Iedvesmojoties un japāņu popkultūras un retrovideospēļu estētikas, dzīvā uzstāšanās notika ar dažādiem miniinstrumentiem un VJ videoprojkcijām. Skanējumā bija spēcīga *electro-clash* ietekme kopā ar dumpiniecisku meitenes vokālu *riot grrrl* tradīcijā un eksperimentālām piedevām no tādiem stiliem kā *chiptune*, *electro-house*, *witch-house*.

Sabiedrība lemj, ka DAC – labākais veikums arhitektūrā

Latvijas Arhitektūras gada balvas konkursa sabiedrības balsojumā par gada labāko veikumu arhitektūrā ir atzīta Latvijas Universitātes Dabaszinātņu akadēmiskā centra jaunbūve, un tās arhitektiem piešķirta aptaujas rīkotāja – portāla "Delfi" – balva 1000 eiro apmērā. LU rektors I. Muižnieks akcentē, ka "šī ēka ir nozīmīgs ieguldījums mūsu studiju programmu un zinātniskās darbības attīstībā, un tā ir pieejama itin visiem – gan studentiem, gan plašākai sabiedrībai, un ne tikai LU studentiem, mums ir prieks redzēt bibliotēkā arī Rīgas Stradiņa universitātes un Rīgas Tehniskās universitātes studentus. Šīs ēkas esamība veicinās gan sadarbību starp Universitātes fakultātēm un nodaļām, gan starp Latvijas Universitāti un citām Latvijas augstskolām".

Pirmoreiz Eiropā notiek 6. starptautiskā augu preparātu konference

24.–26. maijā Latvijā notika liels Āzijas un Āfrikas valstu forums – 6. starptautiskā konference "Augu preparātu un tradicionālo medikamentu nākotne veselības aprūpē", ko organizēja LU kopā ar Bangaloras Universitātes profesora Dr. V. Sivarama Fondu un kas Rīgā pulcēja vairāk nekā 100 dalībnieku no Āzijas un Āfrikas valstīm. LU Medicīnas fakultātes prodekanš, Komplementārās medicīnas centra direktors Valdis Pīrāgs uzsvēra: "Latvijai tā ir vēl viena iespēja būt par tiltu, atslēgas valsti Indijai un citām Āzijas valstīm uz Eiropas Savienību. Šis ir signāls, ka par mums ir interese Indijas farmācijas industrijai. Turklāt tagadējā Indijas valdība ir ļoti ieinteresēta ājurvēdas un jogas izplatīšanā pasaulē." Konference Latvijai un LU bija ļoti nozīmīga, jo pavēra jaunus attīstības un sadarbības apvēršņus.

LU uzsāk studentu kuratoru mācības

27. maijā LU Studiju departaments LU Mazajā aulā ar pirmo nodarbību uzsāka tālākizglītības programmu "Studentu kuratoru kompetences profesionālā pilnveide". Programmas mērķis ir sagatavot studentu kuratorus un sekmēt studentu sociālo un akadēmisko adaptāciju augstskolā. Pirmie kuratori rūpes par studentiem uzņemas līdz ar jaunā studiju gada sākumu šoruden. LU Studiju departamenta direktore Jūlija Stare uzsver: "Kuratoru programmas izveide Universitātē ir jauna, nozīmīga iniciatīva mērķtiecīgai studējošo atbalsta sistēmas izveidei." Pēc programmas apguves nākamie studentu kuratori izpratīs, kāds atbalsts nepieciešams pirmā kursa studentiem adaptācijas procesā augstskolā,

spēs mērķtiecīgi sadarboties ar studentu atbalsta personāla komandu un akadēmisko personālu augstskolā, lai veicinātu pirmā kursa studentu sociālo un akadēmisko iekļaušanos augstskolā.

Universitātē viesojas SAEA ģenerāldirektors Jukija Amano

1. jūnijā LU Dabaszinātņu akadēmiskajā centrā viesojās Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras (SAEA) ģenerāldirektors Jukija Amano (*Jukija Amano*) ar lekciju par SAEA darbību un aktuālajiem jautājumiem kodolenerģijas jomā. Pirms vieslekcijas ar viņu tikās LU rektors Indriķis Muižnieks un vadošo zinātnieku grupa, lai dalītos pieredzē par Universitātes attīstību ar kodolenerģiju saistītās jomās, aktualitātēm mācību darbībā, pētniecībā un starptautiskajiem projektiem, kā arī galvenajiem plāniem Medicīnas un dzīvības zinātņu tehnoloģiju centra veidošanā Torņakalnā. Jukija Amano izteica domu, ka LU varētu būt labs centrs kodolenerģiju attīstībai Latvijā, kuru atbalstītu arī SAEA.

Līgums ar Latvijas Pašvaldību savienību

14. jūnijā LU rektors Indriķis Muižnieks un Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) priekšsēdis Andris Jaunsleinis parakstīja sadarbības līgumu, kurā iezīmēti deviņi sadarbības virzieni, lai kopā strādātu visai Latvijai un harmoniski to attīstītu par izglītotu valsti. LU pašvaldību darbiniekiem var piedāvāt izglītošanās iespējas un palīdzēt veidot, vērtēt pašvaldību attīstības plānus un politiku, kas saistīta ar šo plānu īstenošanu. LU un LPS noslēgtais sadarbības līgums paredz atbalstīt un sekmēt savstarpējo sadarbību valsts pārvaldes un pašvaldību analītisko spēju attīstībā, profesionālās kompetences kursu un programmu izstrādē un īstenošanā, pasniedzēju ekspertu piesaistē, mācību metodiku un materiālu izstrādē, vietēju un starptautisko projektu īstenošanā un citos sadarbības virzienos.

Izdota Valda Segliņa grāmata "Labirints. Tēls, simbols, rituāls"

Jaunizdotā LU prorektora eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes prof. Dr. *ģeol.* Valda Segliņa grāmata ir veltīta visai neraksturīgai un netipiskai zīmei un simbolam, kas tā arī līdz galam netiek izveidots un nenostiprinās, savukārt tā izveides un attīstības daudzie ceļi un mijiedarbība var noderēt par labu pamatu citu zīmju un simbolu apzināšanai un lietojuma vēstures izpētei. Lasītājam tiek piedāvāts plašāks skatījums uz labirinta tēlu, simbola un arī rituāla vizualizācijas vēsturi un dažādiem skaidrojumiem – tas varētu veicināt interesi par vēsturi un mākslu, kā arī mudināt gūt jaunus impulsus radošai darbībai un plašākiem konteksta meklējumiem.

Paplašinām sadarbību ar Ķīnas Ziemeļaustrumu universitāti

29.–30. jūnijā LU rektors I. Muižnieks tikās ar Ķīnas Ziemeļaustrumu universitātes delegācijas pārstāvjiem, lai pārrunātu universitāšu sadarbības paplašināšanas iespējas. Sadarbības partneri no Ķīnas ir ieinteresēti paplašināt studentu un pasniedzēju apmaiņu Ķīnas valodas apmācībā, vadības zinātnē, datorikas zinātnē, fizikā un matemātikā. Vižītes laikā Ķīnas Ziemeļaustrumu universitātes delegācijas viesi apmeklēja LU Konfūcija institūtu. Sadarbības memorandā, kas tika parakstīts 2010. gadā, universitātes

vienojušās par akadēmiskās informācijas, publikāciju un citu materiālu, kā arī studentu un mācībspēku apmaiņu, kopīgu pētījumu veikšanu, simpoziju organizēšanu un citu akadēmisko sadarbību.

Senāts amatos apstiprina dekānus un institūtu direktorus

Dekāni kopā ar LU vadību

LU Senāta sēdē 27. jūnijā apstiprināti četru fakultāšu dekāni un trīs institūtu direktori: Medicīnas fakultātes dekāns – asoc. prof. Dr. med. Valdis Folkmanis, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes dekāne – prof. Dr. ģeogr. Zaiga Krišjāne, Ekonomikas un vadības fakultātes dekāns – asoc. prof. Dr. vad. zin. Gundars Bērziņš un Fizikas un matemātikas fakultātes dekāns – asoc. prof. Dr. fiz. Sandris Lācis; LU Cietvielu fizikas institūta direktors – vad. pētn. Dr. fiz. Mārtiņš Rutkis, LU Kardioloģijas un reģeneratīvās medicīnas institūta direktors – prof. Dr. med. Andrejs Ērglis, LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūta direktors – vad. pētn. Dr. sc. ing. Egils Stalidzāns. 30. maijā Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes dekāna amatā apstiprināta prof. Dr. psih. Malgoža Raščevska.

Sadarbības līgums ar Rundāles pils muzeju, Latvijas Nacionālo vēstures muzeju un biedrību Ascendum

30. jūnijā LU rektors prof. Indriķis Muižnieks un prorektore humanitāro un izglītības zinātņu jomā prof. Ina Druvieta parakstīja sadarbības līgumus ar Rundāles pils muzeju, Latvijas Nacionālo vēstures muzeju un biedrību Ascendum par praktiskās ievirzes studiju kursu (akadēmisko prakšu) nodrošināšanu vēstures un filozofijas studentiem. Šī ir mērķtiecīga politika, ko Latvijas Universitāte īsteno pēc LU Studentu padomes iniciatīvas, lai panāktu, ka pilnīgi visās akadēmiskajās studiju programmās ir praktiskas ievirzes kursi. Kursu "Praktiskais darbs muzejā" apjoms ir 32 stundas, un tie paredz studenta patstāvīgu darbu kādā no minētajām vietām.

"Kvanta kods" – filma par asoc. prof. Vjačeslavu Kaščejevu

16. jūlijā festivālā *Positivus* notika režisores Santas Skuteles dokumentālās filmas "Kvanta kods" pirmizrāde. Galvenais varonis ir fiziķis LU asoc. prof. Vjačeslavs Kaščejevs – cilvēks, kurš izjūt šo pasauli ar katru savu atomu un lauž stereotipus par fiziku kā sausu un bezpersonisku zinātnes nozari. Vienlaikus ar elektronu skaldīšanu laboratorijā viņš ir sapņotājs, skolotājs, sociāli aktīvs un pilsoniski domājošs vīrs un tēvs, kurš meklē saikni ar Visvareno. Režisore S. Skutele savā debijas dokumentālajā filmā kopā ar V. Kaščejevu meklē 21. gadsimta dzīves kodu.

Botāniskajā dārzā uzdziedējusi agave

LU Botāniskajā dārzā noticis ilgi gaidītais brīnums – jūlija otrajā pusē uzdziedēja agave, kuras ziedkāta augšana vairāku metru garumā cauri jumtā speciāli ierīkotai atverei un pumpuru attīstība bija vērojama jau kopš marta beigām. Šis ir 20 gadus gaidīts brīnums: pavasarī siltumnīcā vienai no agavēm rozetes centrā sāka veidoties ziedkāts. Tas auga acīmredzami – sākumā aptuveni 9 cm diennaktī, pāris nedēļu laikā sasniedzot siltumnīcas jumtu. Tajā tika izgriezts caurums, lai nekas netraucētu ziedkātam stiepties un agave varētu uzdziedēt. Ziedkāts izauga apmēram 3 m garumā. Ziedu veidošanās procesā pagāja pāris mēneši, līdz beidzot agaves pumpuri sāka atvērties. Šaurlapu agaves dzimtene ir Centrālamerika, tur tā uzdzied tikai reizi mūžā, sasniedzot apmēram 10 gadu vecumu.

LU Senāta sēdē 27. jūnijā apstiprināti četru fakultāšu dekāni un trīs institūtu direktori: Medicīnas fakultātes dekāns – asoc. prof. Dr. med. Valdis Folkmanis, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes dekāne – prof. Dr. ģeogr. Zaiga Krišjāne, Ekonomikas un vadības fakultātes dekāns – asoc. prof. Dr. vad. zin. Gundars Bērziņš un Fizikas un matemātikas fakultātes dekāns – asoc. prof. Dr. fiz. Sandris Lācis; LU Cietvielu fizikas institūta direktors – vad. pētn. Dr. fiz. Mārtiņš Rutkis, LU Kardioloģijas un reģeneratīvās medicīnas institūta direktors – prof. Dr. med. Andrejs Ērglis, LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūta direktors – vad. pētn. Dr. sc. ing. Egils Stalidzāns. 30. maijā Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes dekāna amatā apstiprināta prof. Dr. psih. Malgoža Raščevska.

30. jūnijā LU rektors prof. Indriķis Muižnieks un prorektore humanitāro un izglītības zinātņu jomā prof. Ina Druvieta parakstīja sadarbības līgumus ar Rundāles pils muzeju, Latvijas Nacionālo vēstures muzeju un biedrību Ascendum par praktiskās ievirzes studiju kursu (akadēmisko prakšu) nodrošināšanu vēstures un filozofijas studentiem. Šī ir mērķtiecīga politika, ko Latvijas Universitāte īsteno pēc LU Studentu padomes iniciatīvas, lai panāktu, ka pilnīgi visās akadēmiskajās studiju programmās ir praktiskas ievirzes kursi. Kursu "Praktiskais darbs muzejā" apjoms ir 32 stundas, un tie paredz studenta patstāvīgu darbu kādā no minētajām vietām.

16. jūlijā festivālā *Positivus* notika režisores Santas Skuteles dokumentālās filmas "Kvanta kods" pirmizrāde. Galvenais varonis ir fiziķis LU asoc. prof. Vjačeslavs Kaščejevs – cilvēks, kurš izjūt šo pasauli ar katru savu atomu un lauž stereotipus par fiziku kā sausu un bezpersonisku zinātnes nozari. Vienlaikus ar elektronu skaldīšanu laboratorijā viņš ir sapņotājs, skolotājs, sociāli aktīvs un pilsoniski domājošs vīrs un tēvs, kurš meklē saikni ar Visvareno. Režisore S. Skutele savā debijas dokumentālajā filmā kopā ar V. Kaščejevu meklē 21. gadsimta dzīves kodu.

LU Botāniskajā dārzā noticis ilgi gaidītais brīnums – jūlija otrajā pusē uzdziedēja agave, kuras ziedkāta augšana vairāku metru garumā cauri jumtā speciāli ierīkotai atverei un pumpuru attīstība bija vērojama jau kopš marta beigām. Šis ir 20 gadus gaidīts brīnums: pavasarī siltumnīcā vienai no agavēm rozetes centrā sāka veidoties ziedkāts. Tas auga acīmredzami – sākumā aptuveni 9 cm diennaktī, pāris nedēļu laikā sasniedzot siltumnīcas jumtu. Tajā tika izgriezts caurums, lai nekas netraucētu ziedkātam stiepties un agave varētu uzdziedēt. Ziedkāts izauga apmēram 3 m garumā. Ziedu veidošanās procesā pagāja pāris mēneši, līdz beidzot agaves pumpuri sāka atvērties. Šaurlapu agaves dzimtene ir Centrālamerika, tur tā uzdzied tikai reizi mūžā, sasniedzot apmēram 10 gadu vecumu.

Latvijas Universitātes daļa izglītības jomā Latvijā pieaug

Pirmajosursos LU šogad uzņems aptuveni tikpat daudz studentu, cik iepriekš – ņemot vērā to, ka 2016. gadā bija vismazāk vidusskolu absolventu (8600 pret 9000 pērn), LU daļa izglītības jomā Latvijā ir pieaugusi. 12. jūlijā, noslēdzoties pieteikšanai pamatstudijām LU, vienotajā augstskolu uzņemšanas sistēmā portālā www.latvija.lv apkopotā informācija liecināja, ka tieši LU no Latvijas augstskolām ir saņēmusi visvairāk studētgrībētāju pieteikumu – 14 789, un arī kā pirmo prioritāti studijas Latvijas Universitātē izvēlējušies visvairāk reflektantu – 3381. Piesakoties studijām Latvijas augstskolās, arī starp izvēlēto pirmo prioritātes programmu TOP 5 pirmās četras vietas ieņem LU programmas – tiesībzinātņu, ārstniecības, datorzinātnes un komunikācijas zinātnes programmas. Bet, vēlāk, beidzoties vienotajai uzņemšanai Latvijas augstskolās, LU konkursu bija izturējuši 2669 reflektanti.

LU pakāpjas par 50 vietām prestižajā QS World University Rankings

LU šogad pakāpjusies par 50 vietām vienā no prestižākajiem pasaules augstskolu reitingiem – *QS World University Rankings* – un ieņem 651.–700. vietu, liecina oktobrī publicētie dati. 2015. gadā LU reitingā ieņēma 701.–800. vietu. LU ir pirmā un vienīgā Latvijas augstskola, kas iekļuvusi šāda līmeņa reitingā, un LU ievērojami uzlabotais rādītājs nepārprotami liecina, ka LU stabili ir starp 5% vislabāko pasaules universitāšu. Pirmās trīs vietas reitingā ieņem ASV augstskolas. Jau piekto gadu pēc kārtas pirmajā vietā ir Masačūsetsas Tehnoloģiju institūts, tam seko Stanforda Universitāte, kas šogad ir pakāpjusies par vienu vietu. Trešajā vietā šajā reitingā ir Hārvarda Universitāte, uz ceturto vietu noslīdējusi Kembridžas Universitāte (Lielbritānija).

ES Reģionu komitejas vadītājs iepazīstas ar LU sadarbību ar sabiedrību

16. septembrī LU Dabaszinātņu akadēmiskajā centrā rektors I. Muižnieks, prorektors sociālo un tiesību zinātņu jomā prof. J. Ikstens un prorektors eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā prof. V. Segliņš tikās ar Eiropas Savienības Reģiona komitejas priekšsēdētāju Marku Markulu (*Markku Markkula*). Viesis iepazīstās ar LU attīstības plāniem un Universitātes sadarbību ar sabiedrību, uzņēmējiem un pašvaldībām. LU kopā ar Latvijas Pašvaldību savienību iesniegusi starpreģionu sadarbības projektu, kas paredz sabiedrības zināšanu veidošanos ne tikai pašos zināšanu centros, bet arī ap tiem. Tikšanās laikā tika gūtas daudzas vērtīgas idejas un atziņas projekta tālākai attīstībai.

"Mikrotīkls" turpina atbalstīt LU un ziedo vēl 1 000 000 eiro

Būdam gandarīts par sadarbību ar LU un LU Fondu, Latvijas dattīklu aprikojuma ražotājs SIA "Mikrotīkls" septembra beigās ziedoja vēl 1 000 000 eiro nākamā dabaszinātņu un medicīnas nozares projektu īstenošanai. Pateicoties uzņēmuma ziedojumam 2015. gada nogalē, LU Fonds šogad ir atbalstījis 12 Universitātes projektus 424 000 EUR kopapjomā. Kopējā summa, ko mecenāts ziedoja Universitātei, ir 1,5 miljoni eiro, kas padara SIA "Mikrotīkls" par vienu no visu laiku lielākajiem LU atbalstītājiem un LU Fonda platina mecenātu. LU Fonds un LU vadība pateicas uzņēmumam par šo dāsno ziedojumu un gādās, lai tā izlietošana dotu maksimāli lielu efektu studiju vides un pētniecības kvalitātes uzlabošanā LU.

Ziemas uzņemšana Latvijas Universitātē

**Sākums janvārī
vairāk informācijas www.lu.lv**

ISSN 1691-8185